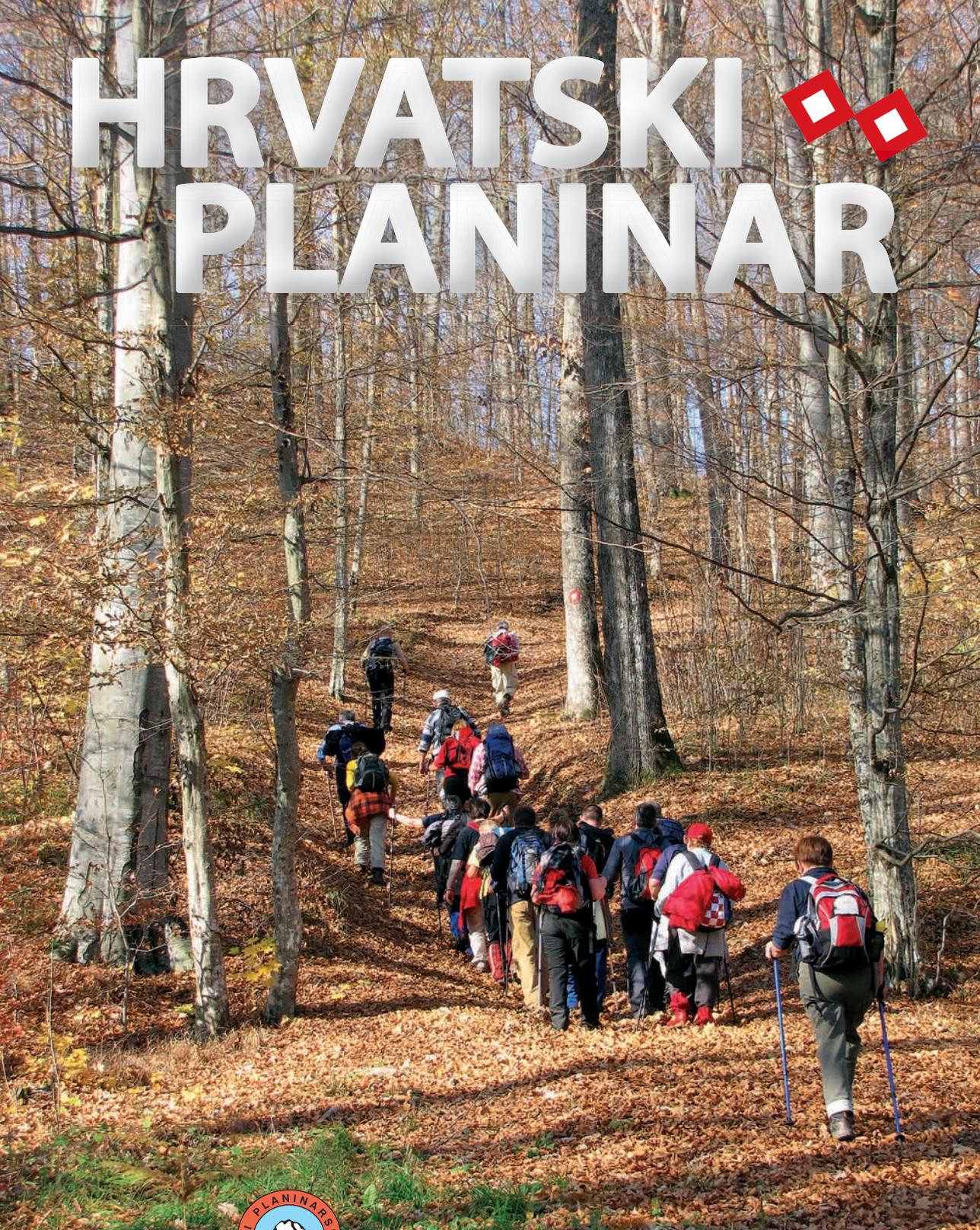

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **106**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2014

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
http://www.hps.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeve 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

420 U potpunoj tišini između vulkana i Hefesta

431 Dalmatinske ferate

439 Visočica, planina gorštaka i netaknutih pejzaža

450 Planinarsko sklonište HPD-a u Prekrižju

Sadržaj

Članci

- 420 U potpunoj tišini između vulkana i Hefesta
Damir Šantek
- 431 Dalmatinske ferate
Željko Bockovac i Livia Puljak
- 435 Male planine za veliku pustolovinu
Dario Majetić
- 439 Visočica, planina gorštaka i netaknutih pejzaža
Željko Vinković
- 442 Okolo, pa kroz sredinu
Ivan Hapač
- 446 Velebitske minijature
Klara Jasna Žagar
- 450 Planinarsko sklonište HPD-a u Prekrižju
Zdenko Kristijan
- 453 O neujednačenosti oronima
Hrvoje Zrnčić

Info

- 456 Veliki grad na Mljetu (514 m)
- 458 Kružni put po Dilju
- 458 Planinarski dom Runolist (830 m)
- 459 Sljemenske piramide – naši najstariji planinarski objekti
- 459 www.hpd-imotski.hr
- 459 Vremeplov

Tema broja

Planinarenje po Zelenortskim otocima

Naslovnica

Na putu iz Šumetlice prema Brezovu polju na Psnju
foto: Vesna Holjevac

Rubrike

- 460 **Planinarski putovi:**
Iz rada Komisije za planinarske putove HPS-a
- 463 **Planinarske kuće:**
Nova planinarska kuća Krndija u Londžici
- 464 **Vijesti:** 200 sudionika akcije »Kretanje - zdravlje« na Ivanšćici, 18. dani planinara Herceg-Bosne u Vitezu, Komemoracija Krešimiru Milasu
- 464 **Kalendar akcija**

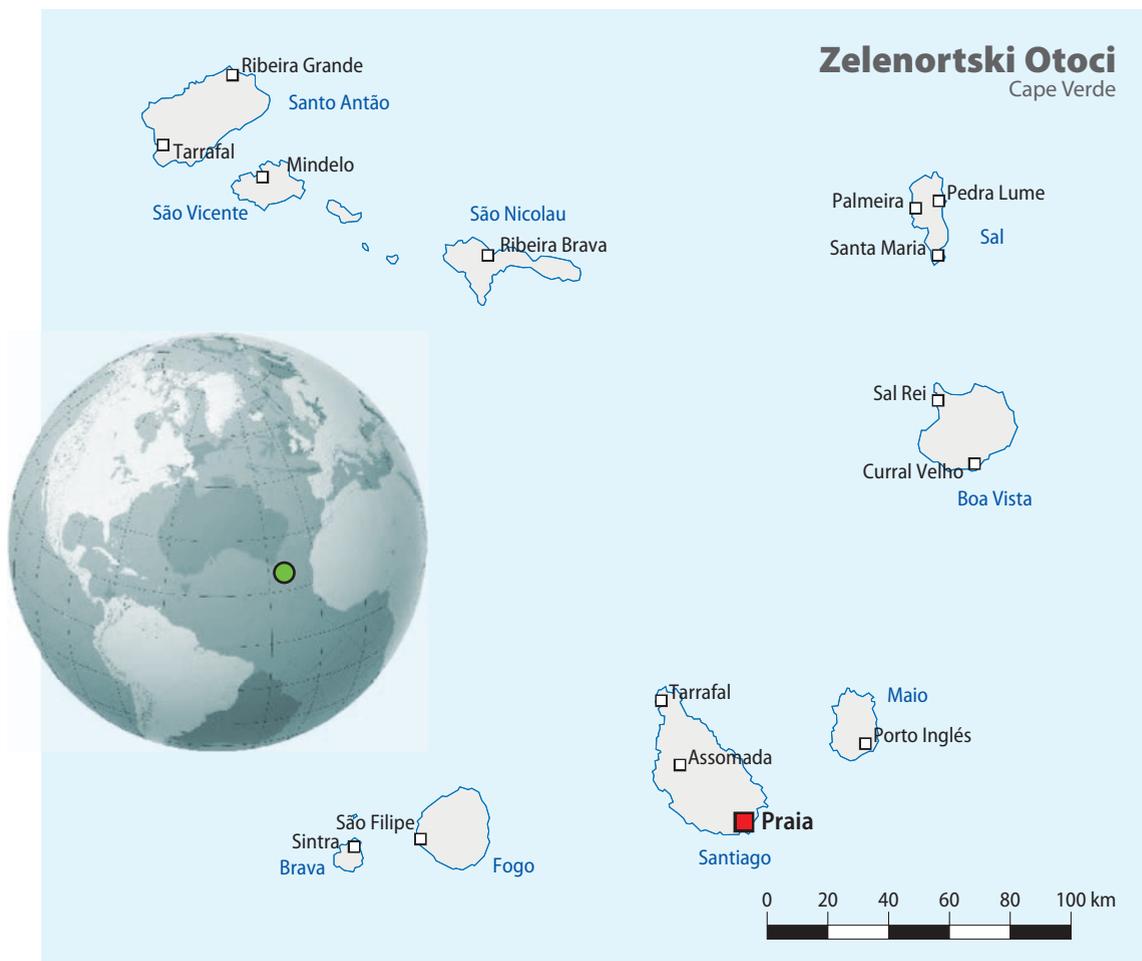
U potpunoj tišini između vulkana i Hefesta

Damir Šantek, Zagreb

Deset otoka i osam otočića izubljenih usred Atlantskog oceana teško je primijetiti na karti manjeg mjerila. Uzmete li veću kartu, vidjet ćete skupinu točkica uz zapadnu obalu Afrike, udaljenu oko 450 kilometara od obale Senegala i oko tisuću kilometara jugozapadno od Kanarskog otočja. Svi su otoci vulkanskog porijekla, a devet ih je nastanjeno. Iako se čini da su oduvijek ondje, nije baš tako. Procjenjuje se da je vremenski raspon njihova nastanka golem, od najstari-

jega, koji je nastao prije oko 15 milijuna godina, do najmlađega, kojem je tek sto tisuća godina. Zajedno čine Zelenortsku Republiku. To je država koja obuhvaća sedam planinskih otoka i tri otoka ravničarska reljefa. S pripadajućim otočićima ukupna im je površina 4033 kvadratna kilometra.

Cijelo otočje prožima mješavina rasa, kultura i krajolika. Na njemu se osjeća dašak tropa usred Atlantika. Kiša je rijetka i temperature nikada ne padaju ispod 20 °C, ali i rijetko premašuju 30 °C. Zemlja vječnog proljeća dočekać će vas s osmje-

Ulaz nacionalni park Fogo

Svi su otoci vulkanskog porijekla, a devet ih je nastanjeno. Iako se čini da su oduvijek ondje, nije baš tako. Procjenjuje se da je vremenski raspon njihova nastanka golem, od najstarijega, koji je nastao prije oko 15 milijuna godina, do najmlađega, kojem je tek sto tisuća godina. Zajedno čine Zelenortsku Republiku. To je država koja obuhvaća sedam planinskih otoka i tri otoka ravničarska reljefa.

hom, ali i sa svojim doseljenicima, jer koliko god siromašna bila, predstavlja gotovo »američki san« za još siromašnije izbjeglice iz Senegala. Svatko ondje može pronaći nešto za sebe. Bilo da se vozite kaldrmama od crnoga vulkanskoga kamenja ili šecete beskrajnim plažama od finog saharskog pijeska, temeljna je odrednica života na ovim otocima »no stress«.

Ponta Preta na otoku Salu za surfere je jedno od pet najboljih mjesta na svijetu, ronjenje nikoga neće ostaviti ravnodušnim, a planinari se mogu penjati po vulkanima na Fogo ili po planinskim lancima Santo Antãoa. More obiluje sabljarkama, tunama i wahooima pa je pravo mjesto za big game fishing. Dakako, možete i samo ležati na beskrajnim pješčanim plažama uza zvuke lokalne

glazbe, najčešće morne, ali i batuquea, funane ili coladeire. Malo tko nije čuo za bosonogu divu Cesariu Evoru, koja je proslavila mornu širom svijeta, kao što je kubansku glazbu proširio Buena Vista Social Club. Kamo god da krenete na ovim otocima, ta sjetna glazba prati vas kao način života ili zamišljen pogled u beskrajno more.

Budući da Zelenortski otoci nikad nisu bili dio nekoga kontinenta, sve biljke i životinje koje su dospjele na otočje vodom ili zrakom imale su priliku razviti se u potpuno izdvojenim i posebnim uvjetima, na potpuno drugačiji način od onih na kontinentu. Otočje do 15. stoljeća nije bilo nastanjeno jer je otkriveno tek 1455. Prvi stanovnici otoka bili su Portugalci, koji su se naselili 1462. Oni su ovamo radi kultiviranja otoka dovozili

robove iz zapadne Afrike. Kako je otočje strateški položeno na putu između Europe, Afrike i Amerike, sasvim je jasno da je bilo idealna postaja za popunu brodova vodom, hranom, brodskom opremom, a po potrebi i raznovrsnim drugim potrepštinama. Zato su otoke tijekom svojih putovanja, s različitim razlozima, željama i potrebama, posjećivali Vasco da Gama, Cristofor Colombo, Charles Darwin, sir Francis Drake i mnogi drugi.

Zelenortske otoke nije zaobišla ni trgovina robljem. Upravo su oni bili jedna od najvažnijih karika u portugalskoj trgovini živim ljudima. Kombinacija Portugalaca i crnačkog roblja iznjedrila je jezik kojim se danas govori na otočju. Od straha da bi se robovi na svom jeziku mogli dogovarati o pobunama, nisu im dopuštali razgovor na njihovim plemenskim jezicima pa se tako s vremenom postupno razvio kreolski jezik. Zasniva

Zemlja vječnog proljeća dočekać će vas s osmjehom. Svatko ondje može pronaći nešto za sebe. Bilo da se vozite kaldrmama od crnoga vulkanskoga kamenja ili šćete beskrajnim plažama od finog saharskog pijeska, temeljna je odrednica života na ovim otocima »no stress«

DAMIR SANTEK

DAMIR SANTEK

Portreti djece

se na portugalskom, s primjesama ostalih jezika, i na svakom se otoku razvijao na specifičan način. Tijekom godina otoke su tresli potresi, vladale su suše koje su kosile ljude kao muhe, harali su glad i gusari. Otočje su pohodili Britanci i Amerikanci, ukinuto je ropstvo, Amilcar Cabral vodio je borbu za samostalnost Gvineje Bisao i Zelenortskog otočja, zbog čega je naposljetku i ubijen, no 1975. arhipelag se napokon uspio osloboditi portugalske vladavine i proglasiti samostalnost. I danas na geografskoj i utjecajnoj tromeđi između Afrike, Portugala i Amerike stoje te grude vulkanskoga kamenja i pijeska šibane vjetrom i valovima te obasjane suncem. Premda su njihove veze sa svim trima »odvojenim svjetovima« duboke, istinske i nezaobilazne, ipak su danas Zelenortski otoci svijet za sebe. Starosjedioci ne žele da ih se veže uz Afriku, Portugal ih je iskorištavao i tlačio stoljećima, a svijetom se zbog suše, gladi i teških uvjeta života raselilo više Zelenorčana no što ih danas živi na otočju. Najviše ih je u Americi, Portugalu i Africi, ali ima ih i širom svijeta.

Planinarenje usred Atlantika

Od deset većih otoka Zelenortskog otočja izdvajaju se dva planinarski zanimljiva: Santo Antão i Fogo.

Izgled otoku Santo Antãou daju visoke planine. Planinski lanac proteže se od njegova jugozapada, gdje je najviši vrh Topo de Coroa (1979 m), do sjeveroistoka, gdje je najviši Pico de Cruz (1585 m). Sve se to nalazi na otoku čija je površina 779 četvornih kilometara, dužina 43

Vulkan - planinarski izazov

kilometra i širina 24. Sjeveroistok otoka zelena je oaza i potpuna je suprotnost pustom i neplodnom, jugozapadnom dijelu.

S druge se strane nalazi otok Fogo, što na kreolskom znači »vatra«. Lako je pretpostaviti da je otok zapravo vulkan, koji je, uzgred budi rečeno, još uvijek aktivan. Najviši vrh otoka Foga i cijele Zelenortske Republike jest Pico de Fogo (2829 m). Izvorno ime otoka bilo je São Filipe, u čast svecu na čiji je dan davne 1460. otkriven. Godine 1680., nakon strašne erupcije koja je buktjela nebom još godinama, otok je preimenovan u Fogo. Ipak, glavni grad Foga i dan-danas nosi ime São Filipe.

Fogo – arhetipski vulkan

Nakon osnovnog upoznavanja s otokom zapravo se i nije bilo teško odlučiti gdje planinariti. Fogo je ipak nešto posebno i drugačije: pravi, živi, aktivni vulkan. Budući da su dva otoka međusobno udaljena više od 300 kilometara i povezana sporim trajektnim linijama te skupim avionskim letovima, jasno je da uz neke druge planove nije bilo moguće organizirati planinarenje na oba odredišta.

Izranjajući iz mora sve do krune svoga vulkanskoga kratera, Fogo izgleda kao arhetipski vulkan, upravo onako kako to crtaju djeca. Okrugla je oblika, a površina mu je 476 četvor-

nih kilometara. Jug otoka pustinja je suh, dok je sjever plodan. Od svih otoka u arhipelagu, Fogo obilježavaju najviše temperature i najveća vlažnost zraka. Pješčane plaže na otoku satkane su od posve crnoga vulkanskoga pijeska. Najljepša je slika kad se bijeli, zapjenzani valovi razlijevaju po potpuno crnim vulkanskim plažama. Svi otoci arhipelaga vulkanskoga su podrijetla, a među njima je Fogo »najmlađe dijete«, staro tek oko sto tisuća godina. Ujedno je i jedini otok koji izgledom nedvosmisleno svjedoči o načinu svoga nastanka.

Stožasti vulkan na okruglom otoku

DAMIR ŠANTEK

Jutarnja sjena planine

Vulkanski krater, koji je ujedno i nacionalni park, dug je deset, a širok sedam kilometara. Ime mu je Chã das Caldeiras, što u prijevodu znači otvor ili ravnica kratera. Po dolasku na rub kratera pred očima se pojavi iznenađujuća slika. Krater u sebi krije više manjih vulkana koji su nastali tijekom uzastopnih erupcija. Gotovo je nadnaravno vidjeti vulkane unutar vulkana. Crnu površinu kratera ispunjavaju stožaste, više-manje pravilne

strukture, na čelu s grandioznim Pico de Fogo. Vulkanolozi pretpostavljaju da je nekadašnja visina najvišeg vrha vulkana bila oko 3500 metara, ali da se tijekom posljednjih desetak tisuća godina vrh urušio na sadašnju visinu.

U povijesti je zabilježen niz erupcija. Velika erupcija 1680. potjerala je sve preživjelo stanovništvo na najbliži otok Bravu, a pomorcima je otok, zbog stalne vatre koja se vidjela nadaleko, služio kao noćni orijentir sve do 1700. Nakon toga otokom se za erupcija manjeg intenziteta lava razlijevala 1724. i 1769. Sljedeća velika erupcija zbila se 1785. Sve daljnje erupcije – 1799., 1816., 1847., 1852., 1857. i 1951.– mahom su bile manje i događale su se u velikom krateru, tako da u Chã das Caldeirasu i danas postoji više manjih i većih vulkana, s najvećim Pico de Fogo.

Posljednja vulkanska aktivnost zabilježena je 1995. Erupcija je započela nakon serije upozoravajućih potresa. Vulkan je izbacio taman i vruć pepeo pet kilometara uvis i njime prekrpio cijeli otok. Lava je istjecala iz grotla sljedeća dva mjeseca.

Danas su u krateru dva gotovo spojena sela, Portela i Bangaeira. Nalaze se na jedinjoj cesti koja prolazi kroz Chã das Caldeiras. Građena je

DAMIR ŠANTEK

od vulkanskoga kamena i u vrlo je lošem stanju, tako da se mjestimično treba voziti kao po jajima. Do ulaska u krater sagrađena je suvremena i vrlo dobra asfaltna cesta. Stanovnici Portele i Bangeaire tražili su da se i unutar kratera izgradi takva cesta, no uprava Nacionalnog parka to je zabranila jer bi se time narušio izvorni okoliš.

São Filipe

Kad sam se lokalnom zrakoplovnom kompanijom TACV sa Sala preko Santiaga spustio na Fogo, želio sam najprije razgledati São Filipe, najveći grad na otoku. U tome mi je pomogao Paulinho. Malo ljudi na Zelenortskom otočju zna za Hrvatsku, baš kao što nas u Hrvatskoj malo zna za Zelenortsku Republiku. Kao i uvijek, bili bismo potpuno nepoznati da nema nogometa. Hrvatska nogometna reprezentacija i Davor Šuker i dan-danas su znakovi raspoznavanja, ali uz Dadu Pršu postoji još jedno veliko iznenađenje. Paulinho mi je pripovijedao kako je u São Filipeu svojedobno održan glazbeni festival na kojem je nastupala neka velika i vesela skupina iz

Uspon osiguranim putem

Izranjajući iz mora sve do krune svoga vulkanskoga kratera, Fogo izgleda kao arhetipski vulkan, upravo onako kako to crtaju djeca. Okrugla je oblika, a površina mu je 476 četvornih kilometara. Vulkanski krater, koji je ujedno i nacionalni park, dug je deset, a širok sedam kilometara. Ime mu je Chã das Caldeiras, što u prijevodu znači otvor ili ravnica kratera

Hrvatske. Nije se mogao sjetiti imena, ali kad je na mobitelu pretražio svoje fotografije, bilo je sasvim jasno da su to – Gustafi. Upravo je uz priče o njima počela šetnja São Filipeom.

São Filipe drugi je najstariji grad na Zelenortskom otočju i peti po veličini. Nalazi se na strmini iznad dubokoga, modrog oceana koji se valja po pješćanim plažama od crnog pijeska. Stanovnici su uglavnom potomci afričkih robova i Portugalaca iz Algarvea i Alenteja. Na ulicama vlada velika živost, a velik broj pastelno obojenih katnica, koje se nazivaju »sobrados«, svježije su obnovljene. Te su kuće bile vlasništvo zemljoposjednika na čijim su poljima radili robovi. Na kućama se ističu balkoni i prozori sa »škurama«, izrađeni od najfinijega afričkog drveta. Smirene boje sobradosa u potpunoj su suprotnosti s cestama popločenima crnim vulkanskim kamenom, kojima šecu stanovnici odjeveni u odjeću vrlo živih i veselih boja. Naravno, svaka je takva kuća svojim dimenzijama i bogatstvom govorila o veličini, moći i financijskoj snazi vlasnika.

Vrijedi besciljno lutati tim gradićem, spustiti se do staroga portugalskoga kolonijalnoga groblja,

za koje Paulinho kaže da su na njemu pokopani svi Portugalci osim jednog jedinoga, onoga koji se protivio držanju robova i rasizmu. Od groblja se valja uspeti pored bivšeg zatvora i crkve Matriz uz Casa da Memoria do Camara Municipal i gradske tržnice. Naspram tržnice u Prai, ova i ne ostavlja osobit dojam, premda je na neki način cijeli grad jedna velika tržnica. Na kraju je zbog velike vrućine potpomognute vlagom najbolje sjesti uz osvježavajući napitak u hlad nekog stabla i promatrati taj sasvim nov i drugačiji život.

Chã das Caldeiras

Nakon upoznavanja grada sjeli smo u auto i vozili se malo više od sat vremena lagano uzbrdo prema Chã das Caldeirasu. Mogućnost smještaja u Porteli i Bangaeiri prilično je skromna. Postoje dva malo ozbiljnija smještaja, a ja sam se odlučio za Casa de Marisa. U krateru nema tekuće vode ni električne struje. Zamjenjuju ih solarne ćelije i generatori te kišnica koja se skuplja u cisterne.

Sporazumijevanje s osobljem u najmanju je ruku smiješno jer ne znam ni riječ kreolskoga, portugalskoga ni francuskoga, a oni niti riječ engle-

skoga ili njemačkog jezika. Smještam se u sobu i pregledavam kartu te se odlučujem na svoju ruku pokušati uspeti na obližnji vulkan Monte Preto de Cima (1803 m). Planinarenje u parku nije dopušteno bez mjesnih vodiča, ali imam toliko znanja i iskustva da ne bi trebalo biti nikakvih teškoća. Ako me tko pita kamo se penjem, reći ću da sam zalutao. Trenutačno se u dolini nalazi osam obučenih i licenciranih vodiča, no mnogo je veći broj onih koji bez licencije vode planinare po vulkanu jer su tu rođeni i poznaju »svaki kamen«. Cijena vodiča za uspon na vrh kratera iznosi 40 eura, a dodatne se šetnje, dakako, dodatno naplaćuju.

Kao i ostale staze, tako ni moja nije bila ni na koji način obilježena. Prema karti sam si u glavi zacrtao nekakav smjer, pa čak i u vulkanskom pijesku nazreo tragove staze, da bih prešavši preko pijeska došao u područje stvrdnute lave, gdje je već bilo znatno teže pratiti put. No vulkanski je vrh prilično jasan i siguran orijentir. Nakon toga počinje uspon kroza sitan vulkanski sipar i kameenje, gotovo kružno do vrha.

Do vrha mi je trebalo nešto manje od sat vremena, a za silazak nešto više od pola sata. Putem sam prošao uz nekoliko manjih kratera i popeo se na njih. Krajolik je gotovo svemirski, u svim tonovima crne i sive boje, tek mjestimično s nešto smeđih tonova. Zadovoljan usponom, u miru večeram jedino što se nudi – piletinu na kreolski način – i liježem ranije jer sutradan slijedi rano ustajanje i uspon na Pico de Fogo.

Uspón na Pico de Fogo

Rano ustajem, zora još nije svanula. Prilično je svježe. Ispred sobe me čeka vodič. Uzimam tri litre vode i krećemo. Upravo se razdanjuje. Kako tijekom dana vlada velika vrućina, najbolje je krenuti što ranije kako bi se barem uspon od neka tri sata svladao pri razmjerno ugodnoj temperaturi. Hodamo prilaznim putom po crnom vulkanskom pijesku i siparu te polako dobivamo na visini. Putem prestizemo skupinu od dvadesetak francuskih planinara s dva vodiča. Prolazimo pored brojnih vinograda.

Vinogradi i vino ovdje su nešto posebno. Loza raste na nadmorskoj visini od čak 1700 metara, zbog čega mještani tvrde da su tamošnji vinogradi najviši na svijetu. Rastu iz vulkansko pijeska, a napajaju se tek rosom i vodom koju zemlja dobije u nekoliko dana koliko ovdje tijekom godine pada kiša. Trsovi su posađeni bez ikakva reda, svuda unaokolo, bez stupova i ne povezuju se. Crna i ružičasta vina proizvode se od portugalske sorte *touriga nacional*, a bijela od muškata. Sva su vina veoma moćna, s velikim postotkom alkohola (14%), puna tijela i bogata okusa. I to je upravo ono što želim kušati u miru i hladu uz ručak, kad završim ovaj uspon i vratim se s vrha. Između trsova zasađena je tu i tamo koja smokva, mnogo graha te poneka lavanda, koja izgleda potpuno drugačije od naše. Općenito, u Chã das Caldeiras velik je broj endemičnih biljaka, koje su se razvijale u potpuno drugačijim uvjetima nego biljke u

ostalim dijelovima otoka ili na drugim otocima arhipelaga, premda su i te zapravo potpuno drugačije od srodnih biljaka na kontinentu.

Na unutarnjim stijenama kratera Chã das Caldeiras vidim sjenu vulkana Pico de Fogo. Stižemo do početka strmine. Uspinjemo se naizmjenice po kamenju, prašini, pijesku, stijenama i kombinacijama svih tih podloga. Uspjon je stalno prilično strm, i često prelazi nagib od 40 posto, no nije tehnički zahtjevan. Hodamo preko bazaltnih stijena i vulkanskoga kamenja koje je pretežito crno, no nerijetko je i crvene, sive, žute ili smeđe boje. Vulkansko je kamenje puno plinova, rahlo i vrlo lagano, pa se katkad osjećate kao da hodate po lomljenom siporeksu, a kamenje šušti pod vašim nogama dok se tare jedno o drugo. Još je uvijek svjež, a mjestimično puše i prilično snažan vjetar. Pijem mnogo vode. Svako malo zastajemo da bismo se divili veličanstvenom krajoliku koji opčinjava divljom privlačnošću i sirovošću, ali

i neizvjesnošću koja proizlazi iz činjenice da se nikad ne zna kada će i gdje vulkan ponovno erumpirati.

Svuda oko nas je endemska vegetacija. Prepoznatljivo je cvijeće žute boje. Na prijevoju, koji je zapravo najniža točka ruba kratera Pico de Fogo, zastajemo radi odmora prije završnog uspona. Unutar kratera su mještani i planinari kamenjem ispisali brojna imena i poruke. Vršni uspon osiguran je potpuno novim i dobro učvršćenim sajlama. Putem se mjestimično vidi dim kako izlazi iz dubine kroz procjep u stijenama. Izrazito miriše po sumporu. Putem nismo sreli ni jednu jedinu životinju, osim bubamare na samom vrhu. To se vjerojatno može shvatiti i kao određena poruka. Za dolazak na vrh, na nadmorsku visinu od 2829 metara, trebala su nam tri sata.

S vrha se vidi cijeli krater Pico de Fogo, kao i cijeli krater Chã das Caldeiras, te desetak ostalih vulkana, uključujući i Pico Pequeno. S vrha

Autor u prostranom groتلu vulkana

DAMIR ŠANTEK

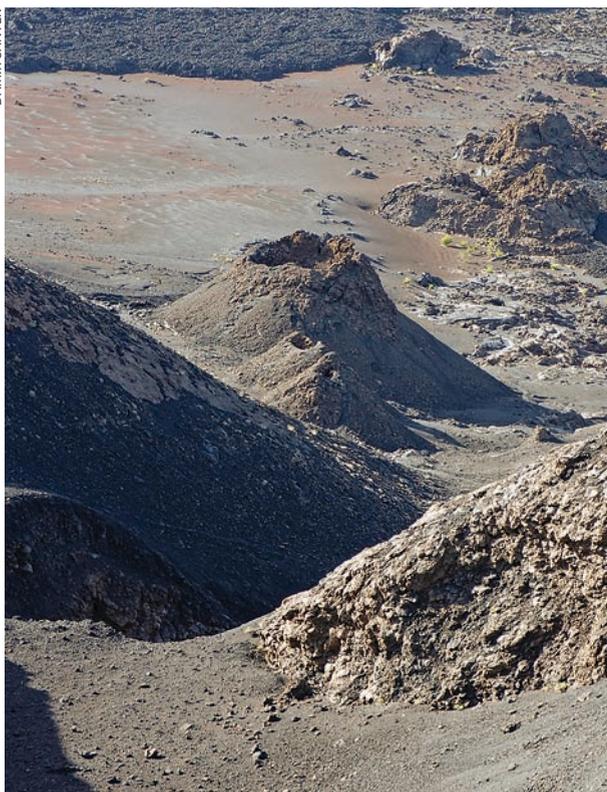
se nismo vratili istim putom već ćemo produžiti turu te se vratiti dužim putom preko Pico Pequeno, posljednjeg vulkana koji je erumpirao 1995. godine.

Pico Pequeno

Sad već postaje vruće. Nastavljamo u istom smjeru. Spuštamo se niz dvije sajle da bismo se vrlo brzo našli pred golemom, strmom površinom sazdanom od vulkanskog pijeska, koja se oštro strmoglavljuje sve do Pequena. Pri spuštanju sam se poskliznuo i nogom pokrenuo nekoliko kamena koji su se zakotrljali i povukli malu lavinu. Ona se nevjerojatnom brzinom stropoštala gotovo tisuću metara u dubinu, po crnoj, gotovo savršeno obloj padini. Poskliznuo sam se, pao i ogrebao zapešće desne ruke. Očito je da je zbog nekog razloga rimskom bogu Vulkanu ili grčkom Hefestu trebalo ostaviti makar i skroman danak u krvi.

Usljedilo je najluđe spuštanje s planine koje sam doživio, ali i vidio, čuo ili pročitao. Sa svakim korakom noga tone u pijesak i proklizuje. Što su koraci brži, to je brže i »skijanje bez skija«. Visina nestaje pred nama, a prašina se vijori kao za sportskim automobilima, a ne za planinarima. Takav

DAMIR ŠANTEK

Jedan od brojnih manjih »rupa« u zemlji

Trkom dolje!

ubrzan spust brzo umara pa zastajem i sjedam na tlo. Vlada potpun mir. Tišina gotovo mitskih razmjera. Nigdje čovjeka, nigdje životinje, nigdje biljke. Želim upiti tu sliku i taj mir. Nas smo dvojica sami u beskraju, a vatra je negdje duboko ispod nas.

Vrućina postaje sve veća i veća. Pijem mnogo vode, brišem znoj sa čela. Pred nama se otvara rascijepljeni Pico Pequeno (2023 m) sa svojom širokom paletom boja, kojom dominira crvena boja željeznog oksida. Brzo se spuštamo, klizimo, mali uspon i evo nas na raspuknutom krateru vulkana! Osjećam se kao u pećnici. Sunce nesmiljeno grije, zemlja oko vulkana isijava toplinu, a iz otvora u zemlji struji tako vruć zrak da je u njih neugodno gurnuti ruku. U svojoj paklenoj vrućini Pequeno je najljepši jer svaki pomak nudi novu vizuru i novi spektar boja i tvorba, koje djeluju kao vrhunsko djelo suvremene likovne umjetnosti.

Polako napuštamo krater i po crnoj se prašini i siparu vraćamo prema selu. Vraćamo se u »vulkansku civilizaciju« i ponovo prolazimo pored vinograda, smokava, graha i pamuka. Umorni od sunca, doživljaja i hodanja, vučemo se seoskom

kaldrmom i u mjesnoj trgovini naručujemo sladoled. Ne znam što sam zamišljao, ali dobivam sladoled na bambusovu štapiću izvađen iz plastične čaše za jogurt. Nevjerojatno je hladan i ukusan. Nakon kraćeg odmora u hladu slijedi tuširanje nakon kojeg kada ostaje potpuno crna, s prilično ozbiljnim slojem fine vulkanske prašine.

Slijedi ručak, naravno, piletina na kreolski, uz izvrsno mjesno vino. Popodnevni odmor, šetnja po selu, druženje s vodičima i za večeru jedino što postoji na jelovniku – piletina na kreolski.

Večer prije povratka proveo sam u posebnom okruženju. Između dva sela nalazi se trgovina, koja je ujedno i mjesna gostionica, s četiri stola. Tu se navečer skupljaju domaći ljudi da ubiju samoću i prazninu. Vlasnik trgovine svira violinu, veliki fan Bob Marleya gitaru, automehaničar cavaquinho (nešto kao malu gitaru), a mjesni zidar nekakve udaraljke. Morna se cijedi niza zidove trgovine i uza sjajno vino tinto imate osjećaj da je to stvaran život koji nikad ne biste trebali napustiti ili biste mu se barem što češće trebali vraćati. Sve se to događa u sjeni crnog vulkana, velike planine koja će danas-sutra sigurno ponovno erumpirati.

Dalmatinske ferate

Željko Bockovac i Livia Puljak, Split

UDalmaciji je posljednjih godina uređeno nekoliko osiguranih planinarskih putova – ferata – i to na Biokovu, Kozjaku i Mosoru. Nalaze se na veoma atraktivnim lokacijama, s vidicima na planinu, more i otoke, i zasigurno će biti zanimljive mnogim planinarima i ljubiteljima adrenalina.

Ideju za ovaj članak, a i naše zanimanje za dalmatinske ferate, potaknuo je mladi par iz Njemačke koji smo upoznali prošle godine kad je od nas tražio podatke o osiguranim putovima u Dalmaciji. Kad se već i do stranaca proširila vijest o našim feratama, očito je da je njihovo postavlja-

nje bilo dobar potez koji je obogatio planinarsku i turističku ponudu Dalmacije.

Planinari dobro znaju kako izgledaju osigurani planinarski putovi. Uglavnom su osigurani čeličnom ili aluminijskom sajlom koja se za stijenu pričvršćuje klinovima ili spitovima. Nerijetko ćemo na tim osiguranim dionicama naći i umjetno napravljena hvatišta za ruke ili gazišta za noge. Ferate su u pravilu najzahtjevniji planinarski putovi pa ćemo često uz opise ferata naići na podatak o njihovoj težini i zahtjevnosti. Težina ili zahtjevnost ferate ovisi o njenoj dužini, pristupu, izloženosti i drugim obilježjima. Podsjetimo, dijele

Uspon po osiguranom putu iznad Velikog Brda na Biokovu

U biokovskoj ferati

se u pet kategorija: 1 – malo zahtjevna, 2 – umjerenom zahtjevna, 3 – zahtjevna, 4 – vrlo zahtjevna, 5 – iznimno zahtjevna.

Kad je riječ o feratama u Dalmaciji treba istaknuti da su još davne 1953. članovi Planinarskoga kluba Split u stijeni Kozjaka sajlama osigurali dio puta kroz stijenu i nazvali ga Splitov klinčani put. Dijelove puta prema jami Krjavi na Biokovu

alumijskom su sajlom 1980. opremili speleolozi PD-a »Biokovo« iz Makarske. No, s obzirom na njihovu dužinu i opremljenost, te osigurane dijelove puta ne bismo mogli nazvati pravim feratama.

Konačno su posljednjih nekoliko godina u Dalmaciji počele »nicati« prve prave ferate. Zasad postoje tri, a zanimljivo je da su sve nastale prema zamisli i na poticaj pojedinaca, entuzijasta.

Ferata na Biokovu

Prva od njih nalazi se na Biokovu, a uređivala se od 2010. do 2012. Popularno se naziva Kotarčeva ferata, a izradili su je planinari Speleološko-alpinističkoga kluba »Ekstrem« iz Makarske. Nalazi se u predjelu Borovca, nedaleko od sela Velikog Brda. Oko 250 metara sajele raspoređeno je na 300-tinjak metara visinske razlike. Na nekoliko se mjesta sajla prekida i ponovno nastavlja. Početak je ferate na visini od oko 900 metara, a izlaz otprilike na 1200 metara. Predviđeno vrijeme uspona od početka do kraja sajele je oko 90 minuta. Ferata je ocijenjena kao zahtjevna (3). Veoma je atraktivna jer omogućuje predivne vidike na Biokovo, Makarsku i otoke. Zbog svoje dužine, težine, dugog pristupa i dugog silaza, ova je ferata pogodna samo za planinare koji već imaju iskustva s feratama. Treba napomenuti da put do početka sajele nije markiran, pa se za pristup treba raspitati kod nekog domaćeg planinara. U povratku se obično koristi nezahtjevna planinarska staza preko vrha Velikog Šibenika, koji se nalazi petnaestak minuta od izlaza iz ferate.

Impresivne biokovske stijene kod Basta

Ferata kroz stijenu Koludar na Kozjaku

Ferata na Kozjaku

Na Kozjaku je 2013. član HPD-a »Ante Bedalov« iz Kaštel Kambelovca Nikola Jelinić izradio feratu kroz stijenu Koludar. Njezin se početak nalazi 30 minuta hoda iznad planinarske kuće »Ante Bedalov«. Već se na makadamu poviše planinarske kuće nalaze prve oznake i markacije koje vode do prvih sajli. Izlaz ferate samo je nekoliko minuta hoda udaljen od planinarskog skloništa »Orlovo gnijezdo«. Ukupno 240 metara sajle svladava 110 metara visinske razlike – ferata počinje na 500, a izlazi na 610 metara. Od početka do kraja sajle može se doći za 45 minuta uspona. Ferata je ocijenjena kao umjereno zahtjevna (2) te je stoga pogodna za početnike i opće planinarske škole, uz pratnju iskusnijih planinara.

Ferata na Mosoru

Najnovija dalmatinska ferata otvorena je ove godine na Mosoru u predjelu Puklina. Nazvana je Mosoraškom feratom, a njezin je glavni idejni začetnik Željko Balov. Svoju je ideju proveo u djelo zajedno s kolegama iz splitskoga HGSS-a.

ŽELJKO BOCKOVAC

U mosorskoj stijeni

ZELJKO BOCKOVIĆ

Fetara na Mosoru

Dva su pristupa ovoj ferati. Duži, iz sela Amižića iznad Žrnovnice, a kraći iz zaselka Lolića, dokle se može doći makadamskim putem iz Sitna Gornjeg. Odaberete li prvi pristup, do početka sajle trebat će vam sat i pol hoda. Drugi je pristup kraći: 30 minuta hoda. Odvojak za feratu markiran je i nalazi se tik ispod litice Pukline, na putu prema Štampariji, odnosno Lugarnici na Mosoru. Najlakši je silaz desno, grebenom do markiranog puta koji vodi na isti put kojim ste i došli. Ukupno 220 metara sajle raspoređeno je na 140 metara visinske razlike. Početak je ferate na 660 metara, a izlaz na vrhu grebena, na 800 metara. Vrijeme uspona od početka do kraja sajle jest oko 45 minuta. Ova je ferata ocijenjena kao umjereno zahtjevna do zahtjevna (2 – 3).

Dakle, dragi planinari i zaljubljenici u ferate, Dalmacija vam pruža priliku da u samo tri dana

obidete tri prekrasne planine, tri prekrasne ferate i provedete tri prekrasna dana u prirodi. Naravno, valja upozoriti na nekoliko uvjeta kojih se treba pridržavati ako se uputite na ovakve ture. Obvezna oprema za ferate sastoji se od pojasa, seta za ferate, zaštitne kacige te poneke zamke ili gurtne. U manjem ruksaku svakako vam se trebaju pri ruci naći prva pomoć, nešto hrane, dovoljna količina vode, čeonu lampa, a u ljetnim mjesecima i zaštita od sunca. Prije odlaska na ferate valja se dobro informirati i proučiti karte te predvidjeti rezervno vrijeme. Idete li na feratu prvi put, neka vas svakako vodi netko vrlo iskusan, tko ima mnogo uspona i ferata iza sebe. Nadamo se da će se ovo pohvalno nastojanje na izradi ferata proširiti po cijeloj Hrvatskoj, da takve izazove ne bismo trebali tražiti samo u inozemstvu.

Male planine za veliku pustolovinu

Dojmovi s međunarodnog zimskog penjačkog susreta BMC-a*

Dario Majetić, Osijek

Iće haggis, uz pripadajući prilog – pire od crvene repe i skuhani krumpir, služe se na nacionalni škotski praznik svakoga dvadeset petog siječnja od davnoga osamnaestog stoljeća. Mljeveno govede meso po boji i okusu, ali i rasutom obliku, ponajviše slični međimurskoj krvavici, a umak bolognese uz vizualizaciju nudi sasvim korektan gastronomski doživljaj. Sve u svemu, zabavno je biti u Kaledoniji baš na Burns Day – časni svjetovni dan svih Škota u zemlji i inozemstvu. Bard iz Ayrshirea Robert Burns bio je istaknuti predstavnik romantizma. Rođen je 1759. u Allowayu. Poemama je naglašavao zbirne osjećaje narodnoga bića i uzvisio škotski pejzaž na razinu klasično iracionalnog duha svoga vremena.

Izuzmemo li prethodno dimenzioniran i dobro izbrendiran stav o toj britanskoj zemlji, ostaje nam za upoznavanje ipak klasična, društveno uravnotežena europska zemlja sa svojim vrlinama i manama. Vrline koje svake dvije godine privlače penjače iz četrdesetak zemalja nalaze se u dijelu zemlje znanom kao North West Highlands. Naime, u organizaciji krovne planinarske organizacije, a na temelju kvalifikacija, organizira se susret širih razmjera znan kao British Mountai-

Crno-bijeli svijet

BMC INTERNATIONAL WINTER CLIMBING MEET 2014

Na ovogodišnjem BMC International Winter Climbing Meetu sudjelovala su dvojica alpinista iz Hrvatske: Dario Majetić, član HPD-a »Bršljan-Jankovac«, i Domagoj Bojko, član PDS-a »Velebit« iz Zagreba. Hrvatski alpinisti gostovali su u Škotskoj od 26. siječnja do 1. veljače. Tijekom boravka stekli su nova poznanstva i iskustva, posjetili nekoliko penjačkih područja u okolici, popeli ukupno devet smjerova i posjetili jedno dry-tooling penjaliste. Riječ je uglavnom o kraćim smjerovima od tek nekoliko dužina, rijetko u prevjesnoj stijeni. Međutim, radi se o tehničkim gibovima, maštovitom korištenju cepina, ponekad minimalističkom međuosiguranju, teškim vremenskim uvjetima, snijegu koji zapunjuje pukotine i smrznutim busenima trave. Smjerovi nisu opremljeni, ali granitna stijena omogućava zadovoljavajuće postavljanje »brzih« međuosiguranja. Škotska etika dopušta penjanje samo kada je stijena »bijela« odnosno kada napada snijeg ili se na stijeni stvori ledena kora. Unatoč maloj nadmorskoj visini, geografski položaj omogućava brzo mijenjanje uvjeta iz loših u dobre i obrnuto. Hrvatski alpinisti sudjeluju svake godine na organiziranim susretima penjača u Škotskoj, uz potporu Komisije za alpinizam HPS-a.

Penjački izazovi u stijenama Highlandsa

neering Council's International Meet. Ove godine u siječnju na tom su se skupu okupili penjači iz Finske, Poljske, Japana, Hrvatske, Južnoafričke Republike, Češke Republike, SAD-a, Bugarske, Danske, Njemačke, Mongolije, Norveške, Srbije, Kanade, Slovačke, Izraela, Nizozemske, Slovenije, Francuske, Letonije, Italije, Novog Zelanda, Mađarske, Irske, Portugala i Švedske.

Do mjesta Glenmor Lodgea doputovao sam različitim vrstama prijevoza. Od Osijeka do Zagreba po siječanjskoj me mećavi jedva dovezao prijatelj Damir. Od Zagreba preko Londona do Edinburgha upotrijebio sam niskotarifni zrakoplov. Hrvatica Mirna Marković-Irwin i suprug joj Dawid pokupili su me u glavnom gradu i automobilom me provozali do Perth. Usput smo ćaskali o raznim stvarima, Glasgowu, Dunedinu, narodnoj politici i drugim relaksirajućim temama, u koje se uvijek ušulja i nogomet. U nogometnom je kontekstu zanimljiva priča o huliganima, koja se nadovezuje na planinare. Naime, tamo članovi

banditskih skupina i pridruženi im simpatizeri svi odreda kao kojekakva ulična armija nose nepromočivu jaknu proizvođača Berghausa, model Mera Peak, ali ipak svoju grupacijsku podjelu izražavaju crvenim, plavim i sivim bojama toga, za radnički standard, razmjerno skupog hard shella.

Sutradan sam u središnjoj zgradi željeznikoga kolodvora u Perthu sat vremena čekao vlak. Baš kad je kompozicija ulazila u stanicu, a dokoni željezničari igrali zidni pikado, na nekom kanalu BBC-a išao je film »Iz Rusije s ljubavlju«, i to u onome trenutku kada slična kompozicija starijeg datuma proizvodnje, znana kao Orient Express, ulazi na legendarni kolodvor Zagreb. Osvrnuh se oko sebe zbunjen. Pomislim: što ti tu možeš – Bond će zauvijek dobivati sve opasne borbe. Možda je i neka zavjera? James, ja osobno, Britanija, Hrvatska, Rusi, Ukrajinci, Krim, Tatari, Organizacije! Avaj, odoh u planine, tamo je šarenije!

Scot Railway dupkom je pun. Hvatam mjesto uz prozor i prizori pejzaža izmiču brzinom vlaka. Jezera, pašnjaci, ovce, tu i tamo krave, kuće bijelih i ciglastih fasada s tamnim krovovima, poneki dvorac, zamak i utvrda na jezeru.

Područje North West Highlands dobro je poznato upravo po uvjetima pogodnima za zimsko penjanje. Više od stotinu godina ovdje stasaju generacije otočkih lednih penjača koji su unaprijedili kulturu alpinizma i kombiniranog penjanja od azijskih Himalaja do antarktičkih planina Ellsworth.

Prvi je penjački dan za pridošlice bio šokantan jer nas je dočeka orkanski vjetar brzine 140 km/h, što za Marka, moga penjačkog domaćina iz Dunedina, nije bilo ništa novo ni previše zanimljivo. Sleđeni i bez mogućnosti da se sklonimo na pristupu i odstupu, koristili smo posebnu prevlaku, tzv. bivak vreću, koju smo prebacili preko glave i u njoj popili tekućine i ponešto pojeli. Kompas i karta specijalka na ovom području obvezni su za orijentaciju.

I sljedećih smo dana penjali svaki dan u specifičnim vremenskim i stijenjsko-lednim uvjetima. Idućih šest penjačkih dana bili su slični po vremenskim uvjetima, ali je vjetar bio malo podnošljiviji i jurio je brzinom između 60 i 100 km/h. Svaki je dan na pristupu padala kiša, a na većim visinama snijeg.

Zimsko penjanje iliti eng. »cold climbing« u planinskim lancima Highlandsa pomalo je nastrano u odnosu na klasično alpsko, sportsko i tehničko penjanje. Penjački su smjerovi kratki, pješačko-planinarski pristupi vrlo dugi, a vrijeme je gotovo uvijek loše. Mi inozemni gosti penjali smo u skladu sa svojim mogućnostima s našim britanskim domaćinima.

Invernookie, Original Summer route, Patey's route, Tower Ridge, Original crack route i Poacher's Fall smjerovi su koje sam penjao s dva različita domaća partnera. Ti su smjerovi u škotskoj gradaciji težine pretežno ocijenjeni sa IV i V te ugrubo predstavljaju naklon koji se tu kreće od 80 do 90°. Svi ispenjani smjerovi, osim jednoga, dugi su do 180 metara. Od kolega saznajem da je Tower Ridge u lancu Ben Nevis najduži škotski smjer. Dva kilometra dug i 600 metara visok smjer još su davne viktorijanske 1894. zimi popeli Norman Collie, Godfrey Solley i Joseph Collier. Tada, s onakvom opremom, bio je to podvig ravan sadašnjem skoku Felixa Baumgartnera s ruba svemira. Sada, u našim

uvjetima, s dobrom tehničkom opremom i zaštitnom odjećom, to je zanimljiva cjelodnevna tura srednjezahtjevne težine i orijentacije u kojoj se sa smiješkom penju čak i ravničari. Snijeg koji pada bilo kada tijekom godine, a stalan je od listopada do travnja, te spomenuti vjetrovi i visok tlak zraka stvaraju idealne uvjete za formiranje leda i zaleđenog snijega koji stalno, uslijed gravitacije, curi kroza žljebove stvarajući vjetreno-snježnu pojavu poznatu kao spindrift. To je i svojevrsan okvir za definiranje brzine vjetra od najmanje 20 m/s.

Dan je na sjeveru kratak, uvjeti u stijeni teško su predvidljivi, a penjačka etika puritanski stroga. Bušenje stijene radi postavljanja međuosiguranja ovdje se smatra neprimjerenim. Mjesni penjači, kada opisuju britanski stil penjanja, često pitaju: koliko ima mjesta na zemlji gdje se prije zore probudiš u svome krevetu, tijekom dana doživiš cjelovito zimsko-penjačko iskustvo, a navečer se vratiš doma na počinak?

Škotske penjače mogli bismo grubo razvrstati na zapadnu i istočnu školu. Zapadnjaci se kale u lancima

Okovani ledom

Ben Nevis i Glen Coe, a istočnjaci u Cairngormsu. U potonjem je već sredinom pedesetih godina 20. stoljeća razvijeno zahtjevno mješovito penjanje do ocjena M6, iako je tadašnja oprema bila usporediva s današnjom otprilike kao bečka kočija s audijem. Taj nedostatak opreme razvio je kod tamošnjih penjača iznimnu psihičku snagu, izdržljivost i opću snagu

koja se prenosila na nove mlade naraštaje. Na taj su se način razvili penjači vrhunske tehnike i senzibiliteta. Malo su pripomogli i kalifornijski penjači koji su 1970. došli penjati u Highlands. Slavni je Yvon Chouinard domaćinima tada pokazao cepine sa zakrivljenom ručkom i izrađene od boljeg čelika. Domaći su se ljudi čudili kao primati monolitu u »2001.: Odiseji u svemiru«, ali su ga prihvatili prije nego potonji teoriju o širenju svemira.

Po penjačkim mogućnostima vrijedi istaknuti još planinski lanac Torrion na samom sjeverozapadu, koji putem brošura i razglednica reklamira Škotsku personificirajući ukupnost ljepote otočne prirode.

Kako je i red, ovdje je sve naj-naj, pa tako i najljepši i najduži zaleđeni slap u zemlji – Poacher's Fall. To je okomit slap visok 180 m koji prepolavlja planinu Liathach. Zahtjevan je za penjanje jer je većinom okomit, a tek ponegdje ima nagib od osamdeset stupnjeva. Tamnosivo nebo, bezbroj jezera i fjordovi sijeku teren na međi planina i dolina. Pješčenjačka stijena i ocean pod leđima oblikuju ambijent koji nadahnjuje. Sjeverac taman toliko jak da s pučine nosi sol.

Kretanje u lednoj vertikali i okrepljujući morski zrak, povratak preko vrha i jaruga do pojasa gdje se led i snijeg tope u potoke i bare stvarajući blato, iz kojega raste samo žutosmeđe busenje trave, koje pasu jeleni i po njemu poskakuju i iscrpljujuće jure kunići, glavne su moje uspomene na ovaj krajolik.

Penjanje u zimskim uvjetima

Visočica, planina gorštaka i netaknutih pejzaža

Željko Vinković, Bjelovar

Bilogorski planinari već šestu godinu zaredom u lipnju pohode bosanskohercegovačke planine. Dosad smo obišli Prenj, Vranicu, Cincar, Bjelašnicu i piramide kod Visokog. Ove smo godine izabrali slikovitu planinu Visočicu, za koju je netko zapisao da je prirodna granica između Bosne i Hercegovine. Neki se planinari s time nisu složili, ali svi su suglasni da je jedna od najljepših bosanskohercegovačkih planina.

Pretpostavlja se da je ime dobila po brojnim visokim vrhovima. Posebno se ističu vrhovi Džamija (1967 m), Veliki Ljeljen (1963 m), Vito (1960 m) i Subar (1820 m). Visočica je s istočne strane odvojena od Treskavice rijekom Ljutom, a juga i jugozapada od Prenja rijekom Neretvom, a sa zapada i sjevera od Bjelašnice kanjonom rijeke

Rakitnice. Sredinom planine izdiže se greben Ljeljen koji dijeli planinu na sjeverni, viši dio, s pašnjacima na nadmorskoj visini od 1300 do 1400 metara, i južni, niži dio, obrastao šumom.

Greben se pruža u smjeru sjeverozapad-jug-istok, a u njemu su najviši vrh Džamija (1967 m) te malo niži Veliki Ljeljen (1963 m) i Mali Ljeljen (1860 m). Nekada je na Visočici bilo mnogo ovčara, ovaca i torova, no danas je od svega toga malo ostalo. Pa ipak, za razliku od drugih planina, ovdje je ljetno stočarstvo sačuvano u izvornom obliku. Tu se mogu nabaviti najukusniji mliječni proizvodi i osjetiti široka gorštačka duša. Brojne nekropole sa stećcima svjedoče da su ovi krajevi bili naseljavani prije stotina godina. Na obroncima planine nalaze se tipična planinska sela Bobovica, Ozimine, Đulbašići, Pervizi, Sinanovići, Bjelimići

Oštar greben
Visočice

ŽELJKO VINKOVIĆ

ZELJKO VINKOVIĆ

Pogled na vrh Puzim (1776 m)

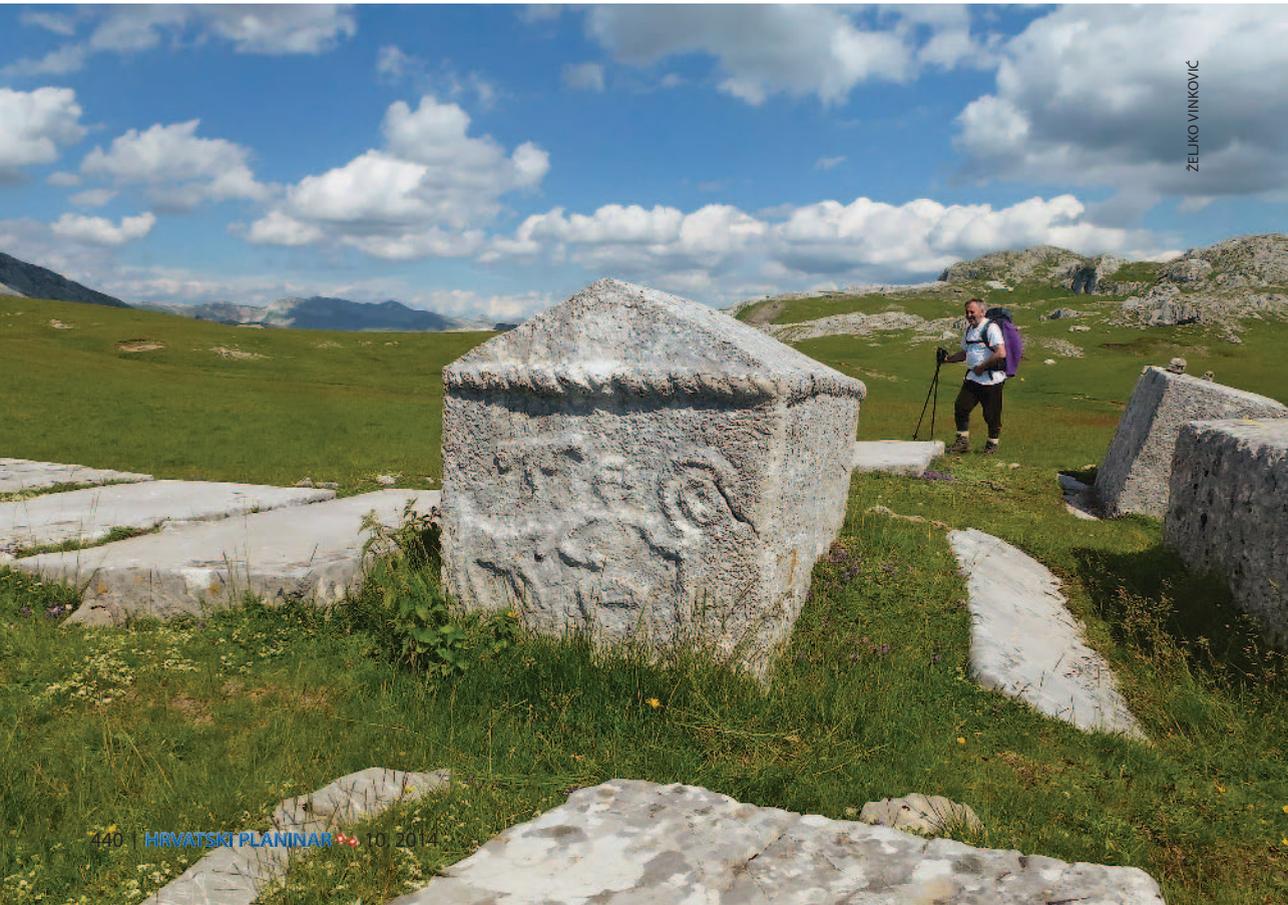
i druga. Visočica se ne može pohvaliti bogatstvom voda i jakih izvora, ali vode u izvorima nikad ne presuše.

Devetnaest članova iz HPD-a »Bilogora« i osam članova PK-a Hrvatskoga liječničkog zbora uspelo se na vrhove Džamiju i Vito, koji su dio veličanstvenoga vršnoga grebena. Smjestili smo

Stećak s ornamentima

se na Igmanu u planinarskom domu »Brezovača« kod naših prijatelja iz PSD-a »Brezovača« iz Hadžića. Prijateljstvo bilogorskih i hadžićkih planinara traje od zajedničkog planinarenja na Cincaru 2012. godine. Od tada smo organizirali nekoliko međusobnih susreta – oni su nas ugostili na Bjelašnici, a mi njih u travnju na ovogodišnjem »Proljeću na Bilogori«.

Ujutro u šest sati autobus nas je zajedno s domaćim planinarima prebacio tridesetak kilometara do sela Ozimine, koje se nalazi na visini od 1250 metara. Na daljnjem putu glavni nam je vodič bio Nihad Čiko, čovjek prepun znanja i ljubavi za ovdašnje planine. Odmah na početku poželio nam je dobrodošlicu na planini Visočici. Staza od Ozimina vodi prema selu Đulbašićima. Na toj dionici puta pogled su nam privukla dva velika nišana (nadgrobna spomenika) iz vremena turske vladavine, međusobno udaljena tridesetak koraka. Prema narodnom predanju upravo je toliko koraka napravio smrtno ranjeni junak dok nije pao mrtav. Iza sela put nas vodi preko livada, a zatim kroza šumu sve do čistine na kojoj

ZELJKO VINKOVIĆ

Na vrhu Vito (1960 m)

se nalazi česma Očkovića (1541 m). Tu susrećemo vrijednog stočara iz obližnjeg sela Bobovice kako napasa svoje stado ovaca. Pripovijeda nam kako se svaki dan penje s ovcama pod obližnje vrhove u potrazi za ispašom.

Penjući se vrlo brzo ulazimo u prirodni amfiteatar koji čine litice vrhova Subar, Vito, Veliko brdo i Drstva. U njemu nakon topljenja snijega nastaju četiri jezera. Od njih je do ovoga lipnja ostalo samo Veliko jezero (1660 m).

Izlazak iz amfiteatra započinjemo dijagonalnim usponom travnatom padinom na greben koji spaja vrhove Drstvu, Veliko brdo i Vito. To je zasigurno jedan od najljepših grebena u Bosni i Hercegovini. Nakon tri sata hoda od početne točke stižemo tako i na vrh Vito (1960 m). Ime je vjerojatno dobio po grebenu vitkog i elegantnog oblika. S njega se pruža veoma lijep vidik na središnji dio Visočice, kanjon Rakitnice, Lukomir i ostala zbjelašnička sela.

S vrha nastavljamo nizbrdo u južnom smjeru, pa zatim preko Parića (1941 m) i Ploče izlazimo na visoravan Jezera (1700 m). Na tom se prostoru nalazi velika skupina stećaka raznih oblika (ploče, sanduci, sljemenjaci), bogato ukrašenih ornamentima. Od stećaka na Jezerima nastavljamo preko travnate visoravni na čijem kraju započinje strm uspon kroz ljut hercegovački krš. Put konačno

izlazi na greben te hodajući njime četvrt sata stižemo nakon ukupno sedam sati na Džamiju, najviši vrh Visočice. Prema narodnoj predaji vrh je dobio ime po tome što su nekada stočari krajem ljeta na njemu zidali džamijsku munaru od kriški sira. Činili su to u znak zahvalnosti za mnogobrojne bujne pašnjake koje im je pružila planina. S vrha se kao na dlanu vide sve okolne planine: Bjelašnica, Bitovnja, Treskavica, Lelija, Zelengora, Crvanj, Velež, Prenj, Čvrtnica, Vran, Ljubuša, Raduša i Vranica.

Dobro vrijeme i raspoloženje omogućili su nam da dugo ostanemo na vrhu i da tek nakon mnoštva snimljenih fotografija krenemo natrag. U povratku, koji je trajao pet sati, sišli smo do visoravni Jezera i dalje preko Bojadžinog dola do Polica (nekropole stećaka) na makadamsku cestu. Kad smo hodajući makadamom u jednom trenutku izašli na prijeko imali smo izvanredan vidik na vrlo markantan vrh Puzim (1776 m), koji je izdvojen od ostalog dijela Visočice. Puzim privlači pozornost svojim izazovnim grebenom te ušiljenim vrhovima i tornjićima, a njegova je stijena posebno zanimljiva penjačima.

Makadam nas je nakon 12 sati i više od 1500 metara svladane visinske razlike doveo do sela Sinanovića gdje nas je čekao autobus. Bio je to dug i naporan, ali nezaboravan i poseban dan.

Okolo, pa kroz sredinu

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

*»Birajmo bitke dovoljno velike da bi bile važne,
ali dovoljno male da pobijedimo«*

Jonathan Kozol

NENAD VADIC

Planinarenje, ono amatersko, za vlastiti »čef«, uvijek je iznenađujuće. Katkad zastanemo u svojim pohodima jer mislimo da smo već obišli sve ono što nam je zanimljivo. Motamo se po obližnjim vrhovima i planinama onako po navici, da ne izgubimo stalnu vezu s njima. Tu smo kao kod kuće, a uvijek ima lijepih stvari koje još možemo vidjeti pa se nekako prepustimo mogućnosti predviđanja svog puta. I onda, najednom, nešto nas potakne, netko nešto spomene, i u nama se probudi čarolija strasti i ponovne želje da opet vidimo ono što nosimo u mislima kao »nešto što smo već vidjeli«. Najednom ono »pospremljeno« postaje nedovoljno za pun užitak. Zahvalan sam svaki dan na takvim ponovnim valovima strasti jer dokle god strastveno

težimo nekom cilju dotle i živimo punim životom. To je kao osjećaj dolaska na neki vrh. Tamo na vrhu naš je cilj dosegnut i želimo dalje jer sam vrh više nije predmet naše strasti. On je tu. Naša je strast plamtjela pri usponu, a prepreke prema »gore« bile su samo izazov koji nas je oduševljavao dajući mogućnosti našoj domišljivosti i kreativnosti pri odabiru rješenja.

Pitate li se katkad što je ostavilo traga u našim pričama o planinarenju – put prema vrhu ili sam vrh? Pogled s vrha zapanjuje, ali sam put...! Njega uvijek, puni emocija i dojmova, želimo prenijeti na ponekad jadne slušatelje i omogućiti im da osjete našu strast i ispunjenost osjećajima.

Biti u planinarskom domu na visini od 1340 metara i zaželjeti se popeti na neki

Dabarski kukovi
- kamenito ali
meko srce
Velebita

Dva tunela u
moćnoj stijeni
Kukalina iznad
Došen dabra

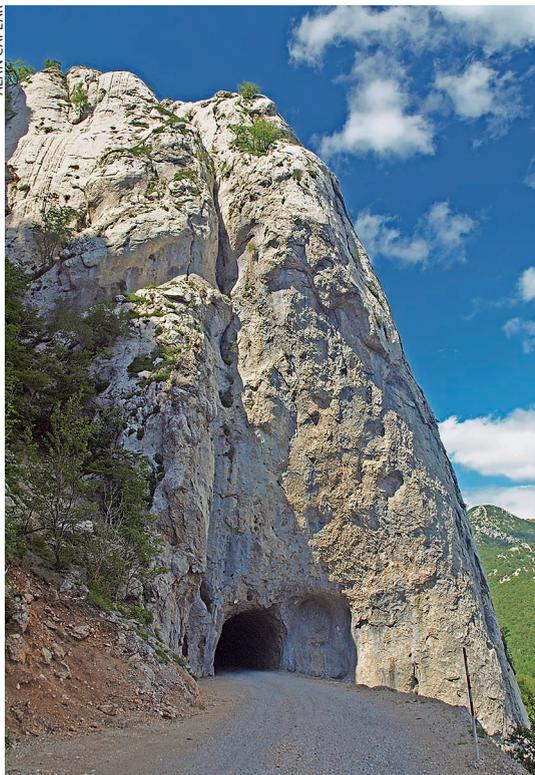
1304 metra visok vrh, za koji kažu da je »najvrtoglaviji hrvatski vrh«, ne djeluje baš logično, pa ipak, želja da vidim već viđene drage slike pobudila je u meni strast da uzmem gozjerice i krenem na izlet.

Vrijeme je bilo idealno za hodanje. Zapravo, kad smo Zoki i ja krenuli cestom prema Jablancu, bilo je možda malo pretoplo. Ovaj put nisam osjećao, kao mnogo puta prije pri silasku, grč i bol rastanka s Velebitom, jer sam znao da ćemo opet ići gore, ali drugim putem. Budući da trasa našeg puta nije objavljena u javnim glasilima, mogli smo malo i improvizirati. Upravo zato što ni jedan od nas dvojice nije gledao s gornjeg ruba u zaljev Zavrtnice, nije nam trebao poseban poticaj da skrenemo s Jadranske magistrale prema zaselku Zavrtnici i pogledamo ljepotu poznatog zaljeva iz nove perspektive. Tu plaćamo cijenu silaska s Velebita – jer još uvijek ljetno vrijeme dočekuje nas vrućinom, natapajući naše majice znojem.

Put do Karlobaga nastavljamo u okrilju uključene klime. Posjećujemo Zokijeve prijatelje Gogu i Sašu i u hladu njihove vikendice u Karlobagu »prisiljeni« smo pogostiti se hladnim pićem i blagom marendom od domaćih priprava ljubaznih domaćina. Pa ipak, obojica žudimo da što prije podignemo svoja tijela na velebitske visove, u ugodnu svježinu njihovih krila.

Skrećemo s ceste Karlobag – Gospić lijevo prema Ledeniku i oduševljeni

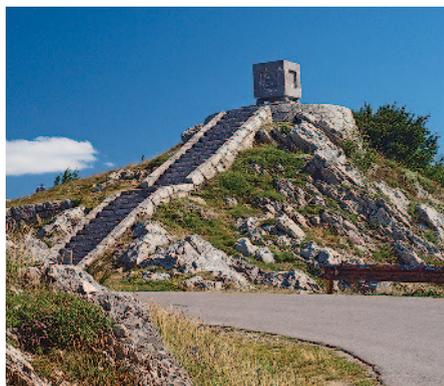
ALAN ČAPLAR

dobro uređenom cestom parkiramo u blizini Dabarske kose. Uzbudjenje raste. Namjeravamo se spustiti do planinarske kuće u Ravnom dabru. Budući da nismo krenuli markiranom stazom, već cestom, malo hodamo kroz »čistu prirodu«, ali ubrzo nailazimo na stazu i njome sretno dolazimo do kuće. Zapanjuje koliko se okolica planinarske kuće promijenila: sve je obraslo zelenilom, a vidik prema Kosi više nije isti kao prije dvadesetak godina. Dobri domaćin Mile taži našu žeđ nečim hladnim.

Uz malo razgovora, malo slikanja i nakon pozdrava, nastavljamo između kuka Čeline i Rujičina kuka prema dabarskoj cesti. Tom cestom prolazimo kroz dva tunela u Kukalinama. Premda smo često kroz njih prolazili, naše se oduševljenje nije smanjilo. Hlad unutrašnjosti, trud graditelja i ljepota izvedbe nikoga i nikad ne ostavljaju ravnodušnim pa iako smo tunel i njegove pojedinosti već često fotografirali, ni ovaj put nismo odoljeli želji da ovjekovječimo nešto

Kubus na
prijekoju ceste
Karlobag -
Baške Oštarije
- Gospić

ALAN ČAPLAR

Vidik s Bačić kuka prema sjeveru

novu. Obojica bismo uza sliku probije-noga kamena željeli fotografirati i svoje emocije, no to nije nimalo jednostavno.

Ubrzo, uz razgovor, stižemo do mjesta gdje se s ceste odvaja staza prema Bačić kuku. Skrećemo lijevo uzbrdo prema Bačić dolcu. Dio stare šumske vlake postupno opet osvaja priroda vida-jući rane novim zelenilom i izraslim buse-

Bačić kuk iz Bačić dulibe

nima cvijeća koji putu vraćaju iskonsku ljepotu. Dolac nas obgrljuje svojim mirom i ljepotom, ali i toplinom, jer tu nema ni daška vjetrova koji bi ublažio cijede-nje znoja. Uspion do odvojka s Premužičeve staze čini nam se tako daleko i visoko, ali nam neopisivi vidici prema stijenama Bačić kuka olakšavaju trud i omogućuju nekoliko zastajkivanja radi slikanja. No, izazov uspjevamo riješiti i ubrzo nas šuma nagrađuje svojom hladovinom.

Prema amfiteatru Bačić kuka idemo polako i uporno, kao uvijek. Mimo nas, uz pozdrav, projuri neki usamljeni planinar nasmijana lica, možda žaleći zbog toga što mu je iznenadan susret s nama narušio užitak u tišini. Pred nama je završni dio uspona. Polagano, korak po korak, dižemo se prema svom cilju. Na kamenom sedlu, s pogledom na drugu stranu prema Došen dabru i novoj planinarskoj kući »Ana«, presvlačimo se u suho kako ne bismo morali odmah bježati s vrha.

ALAN ČAPLAR

Evo nas konačno na vrhu Bačić kuka. Sjedimo na velikoj stijeni 1304 metra iznad razine mora. Prvo odrađujemo uobičajeno raspoznavanje okolnih bližih i daljih vrhova, zatim slikanje na sve strane, pa onda uzajamno i međusobno, za one dane kad izbljedi sjećanje, a podsvijest neće biti u stanju povratiti viđeno. Kao da nikada nismo bili na tom putu, na tom mjestu, kao da prvi put uviđamo veličinu ove velike stijene. Tek ćemo se poslije, na silasku, sjetiti i svojih prijašnjih dolazaka s nekim drugim prijateljima i u drugim okolnostima, no ništa ne može nadjačati ovaj trenutak tek doživljenog. I zato treba uvijek nanovo ići na mjesta svojih prošlih oduševljenja, kako bismo sreću sjećanja spojili s osjećajima ponovnog trenutka.

Spuštamo se do raskrižja na stazi kojom smo došli i tu skrećemo desno, gotovo po izohipsi, u smjeru Bačić kose i grebena Visibabe. Prolazimo mimo sve ruševnijih zidina staroga Štamparovog doma i silazimo vijugavim, zaraslim puteljkom do Premužičeve staze. Kao i uvijek, uspinjemo se do Kapljučva, izvora u stijeni, da se napijemo vode i da ga očistimo, kako bi nekog iza nas dočekala čista i svježja udubina puna vode. Polako se vučemo Premužičkom natrag prema autu na Dabarskoj kosi, kao da želimo zaustaviti trenutak ljepote vidika prema moru i dolini Dubokom i osjećaja zadovoljstva u sebi.

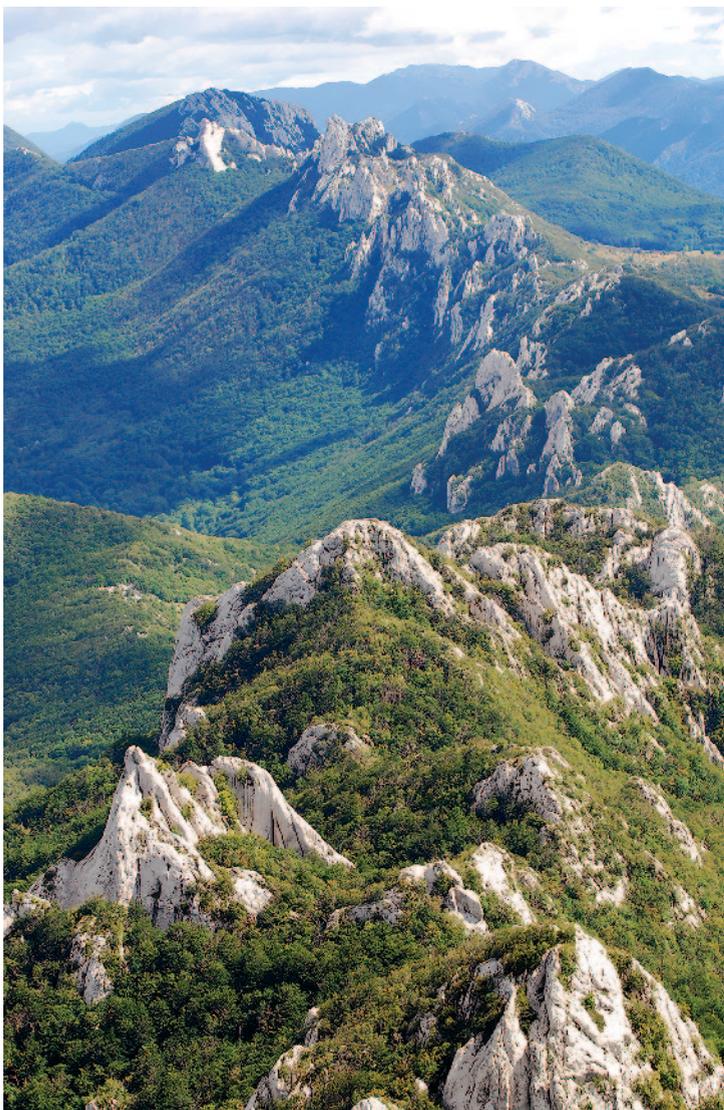
Zabrinjava nas još samo pitanje je li cesta kroz srce Velebita prema našem polazištu na Velikom Alanu dovoljno prohodna. Kod Kugine nas kuće dobre vijesti potiču da nastavimo vožnju. Tako u predvečerje ponovno stižemo na visinu od 1340 metara, do naše planinarske kuće na Velikom Alanu.

Prepričavanjem cjelodnevno izleta domaćinima u alanskoj planinarskoj kući potvrđujemo spoznaju da je najveća nagrada put do cilja, iako bez postavljenog cilja i njegova izazova puta ne bi ni bilo. Nadam se da će jednog dana, kada svakodnevne navike zasjene stara puto-

vanja, neka riječ, neko prepričavanje u smiraju dana, između nekih slučajnih planinara prolaznika, opet potaknuti u meni strast da ponovno, dok god to Onaj gore dopusti, odem tamo gdje sam toliko puta ostajao bez daha zbog ljepote i zanosa. Da ponovo osjetim i izaberem cilj dovoljno velik i željen i da ga s dovoljno snage ostvarim. Možda uspijem, kao i ovaj put, spustiti se s Velebita do mora pa se u istom danu uspeti na neki od njegovih veličanstvenih vrhova i vratiti se kroz njegovo srce, ispunjen i zahvalan.

Dabarski kukovi
s vrha Bačić
kuka

MARTIN HENC

Velebitske minijature

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Šatorina

Prije nekoliko dana kiša je oprala Velebit*, a vjetar rastjerao kišne oblake, u daljine. U čisto, rosno jutro prostrto pod nogama, uz neznatan šum svježega zraka što poput krvi struji venama šume, jutro u kojem te volim i ništa me drugo ne zanima, u takvo jutro, planino, polažem pravo na svu tvoju krepost, da te gledam kako se budiš nakon okrepljujućeg sna. Ostavila sam otisak cipela na blatnom putu, trag po kojem te pratim, topao dah na tvome licu s kojeg poput suza klize kapi rose, gledala kako obasjana suncem snove cvijeća uzdižeš u nebo.

Šatorina je najviši vrh srednjeg Velebita. Ima prepoznatljiv izgled golemoga travnatog šatora koji se izdiže nad dolinom Štirovače, prostrane, šumovite kotline između središnjeg i kopnenog niza vrhova srednjeg Velebita. Poznata je po prekrasnoj gorskoj šumi, većim proplancima s bujnim gorskim livadama košanicama, izvorima i potočićima ponornicama kratkoga toka te boga-

tom i jakom izvoru vode u srcu kotline. Nekoć je ondje bila pilana, povremeno i nastambe drvo-sječa, a danas je tu lugarnica iz prošlog stoljeća, obnovljena u novije vrijeme. Sva je kotlina obrasla gustom šumom smreke i bukve s jelom, koja ponegdje još ima odlika prašume. Potočići mjestimično znatnije vlaže šumu i livade uz njihov rub pa je uza šumske i livadne biljke moguće ugledati začuđujuće velike primjerke biljaka malih močvara.

Sam vrh tvore dvije glavice između kojih je plitka udolina. Otvoren je sa svih strana pa stoga i pogledi sežu u nedogled. U sjevernom i istočnom podnožju Klepina je duliba, na zapadu skupina vrhova s Ograđenikom, Ograđenicom i Malovanom, preko kojih se nazire Jadransko more, a na jugu udolina Paka i brežuljkasto područje što ga odvaja od Lisca i Laktina vrha. Sjeverno pobočje brda strmo je i mjestimično krševito, obraslo gustom klekovinom bora krivulja, grmovima i visokom zeleni, dok su zapadna i južna

Šatorina - najviši vrh srednjega Velebita

KLARA JASNA ŽAGAR

strana obrasle travom. Vrh je označen geodetskim stupom.

Skrivena u zavjetrini, zaštićena od snažnih naleta vjetra koji je nemilosrdno udarao iskrivljene grmove, rasula sam po travi sve želje koje još nisam srcem ispunila. Planino, koji sad to život živim, na kojoj zvijezdi i u kojem vremenu? U svakom novom svitanju ponovo se rađam iz tvoje utrobe, pronalazim sigurno utočište u tvome krilu i ne mogu pobjeći snenim očima u smiraj dana, želji da ti kažem nešto lijepo, budna u gluho doba noći u tvojim tišinama. Čudno je to, ne mogu pobjeći želji da te sjetno grlim, i našoj sreći.

Velinac

Tog sam te kasno-ljetnoga jutra, Velebite, gledala poput slike koja nikada neće biti dovršena. U njoj život teče, teče poput rijeke, i nikada neće završiti. Vjetar se zapleo u rukave moje košulje. Nosim ga pod rukom i nježno rasipam po suncem obasjanom kamenu. U daljini se miješaju boje i mirisi

svijeta, snovi i java, toplina i ljubav koje nosim u srcu. Toplo ljeto, teško od slanog mirisa mora, dodiruje mi obraze i ruke. Polako se uspinjem po ovoj strmoj, jednostavnoj stijeni – stijeni života.

Istaknut, goli kuk Velinac posljednji je u grebenu što se proteže od Malog Brizovca prema jugoistoku. Njegove se stijene uzdižu nad Karlobagom. S primorske je strane stijena veoma strma

KLARA JASNA ŽAGAR

Stijene Velinca nad Karlobagom

i gola sve do podnožja. U podnožju raste grmlje i šuma hrasta medunca i crnoga graba. U zaleđu Velinca je sklop krševitih grebena, kamenjarskih travnjaka i livada koje su povezane s travnjacima u zaleđu Malog Brizovca. U predjelu Velinca raste hrvatska sibireja.

Idem svojim životnim putom, omamljena i neosporno sretna, otrovana čežnjom za tobom, Velebite, i tišinom. Možda će proći mnogo godina, mnogo će se toga u nama promijeniti, ali ja ću te voljeti kao što te danas volim, velika planino, tvoje tople vjetrove, opaku i nježnu dušu i mir.

Ljubičko brdo

Svima sam pričala priču bez kraja o tebi, Velebite. Lijepo je opet zaviriti u tvoje mirne zakutke, voljeti te pogledom, disanjem i riječima. U ovo predjensko jutro, kad sunce još uvijek vrelim dahom dodiruje zemlju, kad se tvoj život snažno ulijeva u mene, kad me dodiruje plava i zelena zora, u ovo jutro najljepše riječi pišem o tebi, velika planino. Koliko li sam dragocjenih riječi izgovorila šuteći s tobom i u tebi, draga planino!

Nad poprečnom zaravni Polje oštarijsko, koje se utisnulo između posljednjih Dabarskih kukova na sjeveru te hrpta Sladovačkog brda i Jelarja na jugu, odvajajući tako srednji Velebit od južnoga, uzdiglo se Ljubičko brdo. U njegovu podnožju, u sjeveroistočnom kutu zaravni, izvire potok Ljubica koji osobito u proljeće vlaži livade, pašnjake, košarice i njive rijetkih preostalih stanovnika nekad najvećega stalnog naselja na Velebitu. Ljubičko brdo je širok hrbat obrastao travom, s istaknutom skupinom glatkih stijena i kukova na sjeverozapadnom kraju. Iako je hrbat brda gotovo ravan, padine su mu veoma strme, strmije no što se čine gledane s oštarijske zaravni. Do polovine visine obrasle su bukovom šumom, a potom grmljem i gustim busenjem trave među koje su se zaplele manje skupine stijena. Na vrhu je jednostavan drveni križ, znak vjere i utočišta. Pogledi sežu do vrhova južnog Velebita, Jadranskog mora, Dabarskih kukova i Like, i na poetsko oštarijsko polje.

Potonula sam u ljepotu trenutka. Poput djeteta zagledanog u daljinu odsutno sam prebirala prstima po ostrim vlatima trave. Moja je duša prostrano, mirno more i široko oštarijsko polje, i ispruženi dlanovi što vjetar ih ljubi, začuđene oči i čudne boje kasnoga ljeta. Mogu te pamtit i po

KLARA JASNA ŽAGAR

Vrh Ljubičkoga brda

svim godišnjim dobima. I ne znam zašto, ali mogu te pamtit i po bilo čemu, Velebite, a upamtit ću te po brojnim ubodima osa zemljarija čiji je osinjak pored puta netko nesmotreno taknuo štapom ili cipelom. Ostavljam svu nježnost razbacanu pod tvojim nogama, mahnem rukom i tiho odlazim poput lista odnesenog vjetrom.

Metla

Obećala sam ti da ću doći, Velebite, iako ne znam točno kada, a zapravo ne znam ni kako. Čekala sam da me iznenadna i nejasna sreća nanese na tvoj put. U ranim jutarnjim satima zatečena sam ostrim hladnoćom na rukama, okusom mraza u ustima, vjetrom što u bijesnim naletima udara planinu. Siva se magla vuče nad snijegom, obojenim crvenom bojom jeseni. Ovakva jesen nije neobična na Velebitu.

Pogled na Metlu iz Jadovna, zaravni zapadno od Gospića, na ličkoj strani Velebita, upućuje na to da su padine planine strme i da će uspon biti težak. Tu je i ljeti hladno, vjetar uvijek puše, a ptice ne pjevaju. Teško je znati što se krije ispod mekog, ali sve debljeg sloja snijega i gdje zapravo završava živopisna, gusta šuma a počinje travnat vršni dio. U ovom dijelu Velebita mnogo je krških jama i svaki korak mora biti promišljen i čvrst. S prijevoja silovito udaranog vjetrom i hladnoćom ljudi se polako vraćaju u sigurnu dolinu. Danas će u žestokoj borbi s prirodom najsnažniji doseći vrh, ali s vrha se ne vidi ništa osim magle.

Noseći na leđima teret uspomena, sve sreće i tuge koje me poput vjernih i odanih sjena prate duž naših zajedničkih putova, teret koji još nisam ostavila pod tvojim snjegovima, strpljivo čekam da se zrak pročisti od magle, da koraci postanu lakši, iako znam da se to danas neće dogoditi. Ali, u velikim se daljinama i na vrhovima planina stvaraju velike sreće, čak i kad je zrak tako gust da se može uhvatiti rukom, kad vjetar pada na leđa poput teškoga viteškog oklopa i kad je zapravo završena još jedna priča.

Nikad, baš nikad više neće lelujati bijela zastava magle nad zamućenim vrhom planine kao danas nad tobom, Velebite. I nikad više neće biti toliko sreće i toliko straha u sputanim koracima i blijedim osmjesima, i toliko razumljivih pravila igre na tvojim nerazumljivim, snijegom pokrivenim stazama. U osami, otužnoj i hladnoj, naša zajednička nostalgija postala je jasna i nikada mi neće biti dosta udaraca tvojih vjetrova, uboda oštih iglica mraza po licu i gorkog okusa nemoći u ustima. Vjerovala sam u ono što se činilo nevjerojatnim. Nisam mislila da neću moći. Pustila sam

Silazak s Metle

SREDNJI VELEBIT

* Srednji se Velebit prostire u dužini od 28 km od Velikog Alana nad Jablancem do oštarijske zaravni i prijevoja Starih vrata nad Karlobagom. Od sjevernog Velebita razdvaja ga duboka dolina Bakovac, a od južnog dolina potoka Suvaje. Vrhovi srednjeg Velebita nešto su niži od vrhova sjevernog Velebita. Gledan u cjelini, sastoji se od brojnih gorskih i pretplaninskih vrhova, dijelom porazbacanih, dijelom poredanih i međusobno povezanih tako da se naziru tri niza. Šatorina (1624 m) se nalazi u središnjem i najvišem bilu i najviši je vrh srednjeg Velebita. Bilo se postupno snižava i primiče primorskoj padini, a zatim nastavlja prema unutrašnjosti posebnim krševitim grebenom, s nizom Dabarskih kukova koji se prostiru do Ljubičkoga brda (1320 m) i Filipova kuka. Drugi niz čine niži vrhovi, nepravilno raspoređeni nad kopnenom padinom, a u njegovu je sastavu vrh Metla (1287 m) nad dolinom Jadovnom. Velinac (961 m) se nalazi u trećem nizu vrhova koji nadvisuju primorsku terasu srednjeg Velebita.

da mi nepoznata misao klizne niz obraze. I znam da još uvijek mogu s tobom sanjati, a nije li baš u snovima tajna života?!

Planinarsko sklonište HPD-a u Prekrižju

1922. – 1933.

Zdenko Kristijan, Samobor

Prekrižje Plešivičko najviše je selo uz cestu Samobor – Rude – Jastrebarsko, koja je prometna okosnica Samoborskoga gorja. Danas u selu živi samo 14 stanovnika, a na popisu iz 1931. bilo ih je 69. Kroz Prekrižje prolaze markacije za uspon na vrh Rancerje (748 m) i dalje na Oštrc (752 m). Na drugu stranu put vodi na cestovni prijevoj Poljanicu (581 m), gdje je lovačka kuća, sada pod nazivom »Klet Poljanice«, te na vrh Plešivicu (779 m).

Prekrižje je već gotovo stotinu godina važna planinarska točka u Samoborskom gorju. U prosincu 1921. Hrvatsko planinarsko društvo iz Zagreba unajmilo je u Prekrižju kuću Ferde Mrakužića iz Prilipja br. 24. Pregovore o tome vodio je sam predsjednik HPD-a dr. Ivan Krajač.

Bio je tada sklopljen ugovor o najmu kuće na pet godina, do kraja 1926.

Zbog položaja iznad Rudarske kotline, između Plešivice i Oštrca, to je mjesto bilo pogodno za planinarski objekt. Glavni prilazi do Prekrižja vodili su od željezničkih stanica Samobor i Jastrebarsko. Iz Samobora je najkraći pješački pristup Prekrižju bio makadamskom cestom kroz Rude uz kraćenje zavoja prije Braslovja. Zimi se mnogo skijalo u okolici Prekrižja ili na Mrakužićevoj livadi ispod vrha Rancerja, poznatoj i pod popularnim nazivom Šafranička.

Kuća se sastojala od sobe, kuhinje i nusprostorija. Zemljište oko kuće bilo je ograđeno. Soba je do otvorenja bila opremljena s pet željeznih kreveta sa strunjačama i gunjevima. Za grijanje

Prekrižje ispod Rancerja i Oštrca

Planinarsko sklonište u Prekrižju na dan otvorenja 28. svibnja 1922., snimio dr. Zlatko Prebeg

Planinari ispred planinarske kuće na Prekrižju 7. lipnja 1925.

tu je bila i dobra peć. Kuhinja je imala štednjak s najnužnijim priborom za jelo. Ključ se nalazio kod Tome Mrakužića, nekoliko koraka od planinarske kuće. Kod njega su planinari mogli dobiti običnoga i kiselog mlijeka, sira, vrhnja, maslaca, jaja i vina. Članovi HPD-a trebali su uplatiti noćenje u poslovnici HPD-a u Zagrebu, Trg I br. 15 (danas Trg kralja Tomislava), po cijeni od 20 kruna.

Kuća je svečano otvorena 28. svibnja 1922. uz sudjelovanje zagrebačkih, jaskanskih i samoborskih planinara. Pozdravni govor održao je zaslužni predsjednik HPD-a dr. Ivan Krajač. Na kraju je otpjevana »Lijepa naša«.

HPD-ova podružnica »Sljeme« u Zagrebu (u listopadu 1925. se osamostalila) izdala je Planinarski kalendar 1924. i 1925. godine. U oba kalendara opisano je samo šest HPD-ovih planinarskih kuća: na Medvednici, Prekrižju, Risnjaku, Senjskom bilu, Mirovu (iznad Jablanca) i Ravnoj gori (iznad Trakošćana). O kući u Prekrižju piše: »U Prekrižju (iznad Rudarske kotline): sa 5 kreveta. Radi dobrog terena prikladna za zimski sport. Ključ kod Ferde Mrakužića u Prekrižju. Hrane se dobije u selu Prekrižje, gdje se i kuća nalazi.«

Planinari su voljeli dolaziti u Prekrižje. Nekima je kuća bila cilj izleta, a drugi su navraćali u Prekrižje s Oštrca ili Plešivice.

Već 1926. kuća je napuštena i unajmljen je stan na prvom katu kuće Ivana Mrakužića, tada Prekrižje br. 8. Sastojao se od kuhinje i tri sobe za spavanje, s devet kreveta. Danas je tu nova zgrada, uz koju je prislonjen manji dio stare kuće.

Kućni red potpisao je 1928. ekonom HPD-a Franjo Saletto. Pristup skloništu imali su članovi

HPD-a i svih njegovih podružnica te savezna društva uz predočenje iskaznice. Za noćenje se plaćalo gospodaru kuće 7,50 dinara, a članovi koji su se zadržali samo preko dana plaćali su pristupninu od 2 dinara. Za pranje plahta i jastučnica plaćalo se jedan dinar. Najstrože je bilo zabranjeno pljuvanje po podu i polijevanje vodom, ležanje s cipelama na krevetu i uporaba plahti danju. Posebno se plaćalo loženje i petrolej u blagovaonici. Za rasvjetu u sobama posjetitelji su trebali donijeti svoje svijeće. Noćni je mir nastupao u 11 sati navečer.

HPD je bio zainteresiran za kupnju zemljišta i izgradnju doma u Prekrižju. Odabrana je livada na lijepom položaju koja je 1928. bila na prodaju. Nalazila se kod skretanja s glavne ceste prema Prekrižju, preko puta kipa Majke Božje. Podružnica »Japetić« bila je voljna sudjelovati donacijom

Prekrižje i Plešivica

ZDENKO KRISTJAN
ZDENKO KRISTJAN

Sklonište u Kotarima i bivša krčma »U sredini svijeta«

Sklonište u Prekrižju (1926. - 1931.) u kući Ivana Mrakužića

od 1000 dinara, no do kupnje nije došlo iz nepoznatog razloga.

Središnjica HPD-a namjeravala je sredinom 1931. otkazati ugovor o najmu s Ivanom Mrakužićem i tražila je novu lokaciju za sklonište u Rudama, Braslovju ili Prekrižju. Nađena je samo kuća u Rudama, s dvije sobe i kuhinjom.

Franjo Mrakužić ponudio je kuću u Prekrižju, koja je bila sklonište do 1926. Druge pogodnije zgrade nije bilo. Članovi Podružnice »Japetić« Viktor Matota i Stanko Kompare pregovarali su s vlasnikom o najmu kuće. HPD je predložio da nadzor nad kućom preuzme podružnica »Japetić«. Središnjica HPD-a požurivala je Podružnicu na sklapanje ugovora jer se doznalo da se za to sklonište zanima i Radničko turističko društvo »Prijatelj prirode« iz Zagreba.

Zahvaljujući mapi s ugovorima za više planinarskih kuća, koja je pohranjena u HPS-u, prvi put doznajemo da je HPD-ova podružnica »Japetić« sklopila ugovor i dvije godine upravljala planinarskom kućom u Prekrižju. Ugovor o najmu kuće u Prekrižju br. 17 sklopio je predsjednik podružnice »Japetić« Stjepan Šoić 15. kolovoza 1931. s Franjom Mrakužićem iz Plešivice 33. Vlasnik je kuću temeljito očistio i popravio nedostatke. Kompletan inventar kuće preseljen je od prijašnjeg najmodavca. U kuću je stalo samo pet kreveta pa su četiri završila u novootvorenoj Šoićevoj kući. Opskrba se mogla dobiti u susjedstvu, kod Tome Mrakužića.

Sklonište nije donosilo nikakav dohodak pa je napušteno 16. srpnja 1933. Kao razlog tome navodi se da je u posljednje vrijeme opao broj posjetitelja Prekrižja. Usto se nije mogao naći ni netko tko bi se skrbio o udobnosti planinara pa je kuća bila zapuštena. Podružnica »Japetić«, uz suglasnost Središnjice HPD-a u Zagrebu, preselila je sav inventar u Šoićevo kuću.

Nakon toga planinari su mogli prenoćiti u obližnjim Kotarima, u prvoj kući iznad crkve sv. Leonarda. Tu je Hrvatsko društvo planinara »Runolist« iz Zagreba imalo sklonište – sobu iznad trgovine i gostionice Tome Koščice, neobičnog naziva »U sredini svijeta«. Sklonište je otvoreno 1933. s četiri kreveta, a po potrebi je moglo prespavati i deset planinara. Bilo je otvoreno sve do 1941. Više o tome pisao je Vladimir Jagarić u »Hrvatskom planinaru« br. 9-10/1994 i dopunio to podacima u broju 11-12/1998.

Hrvatski turistički klub »Sljeme« iz Zagreba unajmio je 1936. u Prekrižju kuću za svoje sklonište. O tome će biti više riječi u idućem broju »Hrvatskog planinara«.

Zagrebački planinar Vladimir Jagarić (1925. – 2011.), zaljubljenik u Samoborsko i Žumberačko gorje, objavio je u ovom časopisu više zanimljivih članaka iz prošlosti planinarstva. Članak o planinarskom skloništu HPD-a u Prekrižju nastavak je njegove serije članaka »Iz prošlosti Samoborskog gorja«.

O neujednačenosti oronima

Nekoliko primjera iz ličkih planina

Hrvoje Zrnčić, Zagreb

Možda se kome čini da imena gora, uzvisina i drugih reljefnih oblika ili oronimi nisu tako važni da bih trošio papir pišući o njima. Međutim, iskustvo mi govori da je uz poznavanje oronima lakše sporazumijevati se s lokalnim stanovništvom te da je lakše snalaziti se na različitim zemljovidima i među različitim tekstovima, posebice kada neki kraj posjećujete prvi put. Posebno je važno poznavati oronime ako uzlazite na gore i planine, njihove podmasive ili na pojedine vrhove koji nisu planinarski istraženi, a time ni obilježeni. Nije čak na odmet pronaći što više imena za isti podmasiv ili pojedini vrh jer se tada može lakše i brže doći do vjerodostojnijih podataka iz različitih izvora. Osim toga, ako pišete o ostvarenim uzlazima, oronimi daju vjerodostojnost i određenost tekstu, a čitatelju olakšavaju snalaženje u opisanom prostoru te ga potiču da i sam krene

na njemu nepoznate vrhove. To sam i sâm iskusio kada sam obilazio vrhove u okolici Gračaca koje planinari do tada nisu obilazili, pa tako ni opisivali.

Podatci o oronimima prikazani su tablično kako bi njihova preglednost bila što bolja, a praćenje daljnjeg teksta i moguće usporedbe olakšane. Odmah sam zapazio da su podatci iz izvora (stupca) pod brojem 3 prepisani iz izvora (stupca) pod brojem 2. Vjerojatno je kao besplatna podloga za autokartu (stupac 3) poslužila vojna specijalka iz izvora pod brojem 2. To je ujedno i primjer kako se stvari prenose (prepisuju) bez ikakvoga stručnoga kriterija. Pri tome se često i griješi, primjerice, sve je u tom primjeru lijepo prepisano osim Gubavčeva polja koje je pretvoreno u Gubavčevo. Čovjek ostane dodatno zbunjen kad vidi da je stariji naziv Hubavčevo polje. Za daljnje čitanje najbolje je više ne gledati stupac 3.

HRVOJE ZRNČIĆ

Bukovi vrh s Velebitom na cijelom obzoru

Tablica. Usporedba pojedinih oronima iz različitih izvora
(Sva imena u jednom redu predstavljaju isti vrh ili polje. Brojevima su označeni literaturni izvori.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Trovrh (Troura) 1234 m	Jelovi vrh* 1233 m	Jelovi vrh* 1233 m	–	1234 m	1234 m	–	–	Trovra* 1234 m
Jelovi vrh 1178 m	Vrh jelovi 1176 m	Vrh jelovi 1176 m	Jelovi vrh 1176 m	Jelovi vrh 1178 m	Jelovi vrh 1178 m	Jelovi vrh 1178 m	–	
Jasenar 1178 m	Jasenar 1176 m	Jasenar 1176 m	Jasenar 1179 m	Jasenar 1179 m	Jasenar 1179 m	Jasenar 1179 m	–	
Risovac 1112 m	Risovac 1111 m	Risovac 1111 m	Risovac 1112 m	–	–	Risovac 1112 m	Risovac 1112 m	
	V. Urljaj 1295 m	V. Urljaj 1295 m	Urljaj 1297 m	Urljaj 1297 m	Urljaj 1297 m	Urljaj 1297 m	–	–
	Gubavčevo polje	Gubavčevo polje	–	–	–	–	–	Hubačevo polje 750 m
	Kita Gačešina 1227 m	Kita Gačešina 1227 m	–	–	–	–	–	Kita Velebita
	– (1:100000) Orozovac 1399 m (1:25000)	Orozovac 1399 m	–	1401 m	1401 m	1401 m	Bukovi vrh** 1401 m	Bukovi vrh** 1401 m

- 1 Vojni specijalni zemljovid NOVIGRAD (1:100000), Vojnogeografski institut, Beograd, na osnovi reambulacije iz 1930, djelomično dopunjeno 1959.
- 2 Vojni specijalni zemljovid 470, (1:100000 i 1:25000), Vojnogeografski institut, Beograd, godina nepoznata
- 3 Zadar (1:3000), Zadarska županija (1:10000), Trsat Polo, Zagreb, 2004.
- 4 Auto atlas Hrvatske (1:500000), Leksikografski zavod »M. Krleža«, Zagreb, 1996.
- 5 Sjeverozapadna Hrvatska (1:300000), Marco Polo, Njemačka, 2009.
- 6 Dalmacija (1:200000), Marco Polo, Njemačka, 2006.
- 7 Jugoslavija auto atlas (1:500000), Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1972.
- 8 Alpenländer Strassenkarte (1:1000000), Kümmerly + Frey, Bern, Švicarska, 1989./90.
- 9 Ljudevit Rossi, Floristička istraživanja po jugoistočnoj Hrvatskoj, Poseban otisak iz »Glasnika Hrvatskoga prirodoslovnoga društva«, Godište XXVII. Zagreb, 1915.

* Danas je najčešće u uporabi oblik Trovrh.

** Najviši vrh podmasiva Veliki Bukovnik koji se nalazi u sklopu Ličke Plješivice.

Crtica »–« označava da se vrh, polje ili slično nalazi označen na zemljovidu, ali nisu upisani njihovi nazivi ni njihove visine. Prazna rubrika znači da tog oronima nema na tom zemljovidu.

Iz tablice iščitavamo četiri različita naziva za Trovrh (1234 m) i dva različita naziva za Jelovi vrh (1178 m). Zanimljivo je da iz istog izvora (Vojnogeografski institut u Beogradu; VGI) dolaze zemljovidni s različitim imenima za isti vrh, primjerice Trovrh (Troura) 1234 m i Jelovi vrh 1233 m. Za vrh Veliki Urljaj (1297 m) imamo i naziv Urljaj, što nije ispravno jer je Urljaj dio Ličke Plješivice s vrhovima Veliki Urljaj i Mali Urljaj. Što reći za Gubavčevo, Gubačevo i Hubačevo polje, tri različita naziva za isto polje iz tri različita izvora? Kita Velebita isto je što i Kita Gaćešina. Kojem se od ta dva naziva prikloniti ako znamo da je stariji naziv Kita Velebita, a da je VGI to promijenio u Kita Gaćešina. Kad usporedimo podatke o Bukovom vrhu (1401 m), vidimo da u jednom izvoru (VGI) piše Orozovac, a da za isti vrh Ljudevita Rossi navodi naziv Bukovi vrh, jednako kao što piše na švicarskom zemljovidu 75 godina poslije. U prilog uporabi naziva Bukovi vrh govori i naziv Veliki Bukovnik, što je naziv dijela Ličke Plješivice na kojemu je najviši vrh upravo Bukovi vrh. Kao što vidimo, neki oronimi nisu dvojbeni, primjerice Jasenar (1179 m) i Jelovi vrh (1178 m), iako su im visine vrlo slične, a prema literaturnim izvorima 2 i 3, čak i potpuno iste.

Imamo sreću da nam visine oronima uz njihov smještaj pomažu pri njihovoj usporedbi, primjerice Jelovi vrh (1178 m) i Jelovi vrh (1233 m) očito su dva različita vrha, a Veliki Urljaj (1295 m) i Urljaj (1297 m) očito su dva različita naziva za isti vrh.

Uz to što sam ponešto naučio, uživao sam u arhaičnom izričaju Ljudevita Rossija pa navodim četiri primjera povezana s pojmovima u tekstu kako bi i čitatelj mogao osjetiti draž »kopanja« po literaturi.

»Zapadno Tremzine leži Crnopac. Tamošnji narod razglaba ga u Kitu Velebita, Bat, što bi odgovaralo visini 1386 i Sljeme t. j. vrh 1404. Dne 23. srpnja pošao sam na Kitu Velebita.«

»Između Lisca i naprotiv sjeverno ležećeg Bukovog vrha 1401 proteže se do dva kilometra dugo a jedan kilometar široko Pusto Polje sa lijevim livadama posuto mnogobrojnim! vreli, koja iz pećina izviraju kao: Zvijezda, Crno vrelo i Vrelo kod strane Maričića sa 8 a Milovanović vrelo i Mala Zvijezda sa 13 °C te koja svojom vodom također natapaju pomenuto polje.«

»Okriepivši se kod vrela Zvijezde hladnom vodom stanemo se polagano uspinjati na bukovom šumom obrasli Veliki Bukovnik. Nu kako smo sabiranjem i bilježenjem mnogo vremena potratili zateče nas mrak te bijasmo prisiljeni na istočnoj strani V. Bukovnika po prilici u visini od 1250 m da prenoćimo pod vedrim nebom. Zorom 28. srpnja prispjesmo nakon napornog uspinjanja preko omašnih pećina na sam goli Bukovi Vrh 1401.«

»Idući napred Pustim Poljem niz potočić Soviljevac dospijemo u klanac, kojega južno ležeću stran sačinjavaju okomite kamenite stijene Orlove Grede. Na nju se ne može s' ovkraj popeti.«

HRVOJE ŽRNCIĆ

Livade na Urljaju

VRH

Veliki grad na Mljetu (514 m)

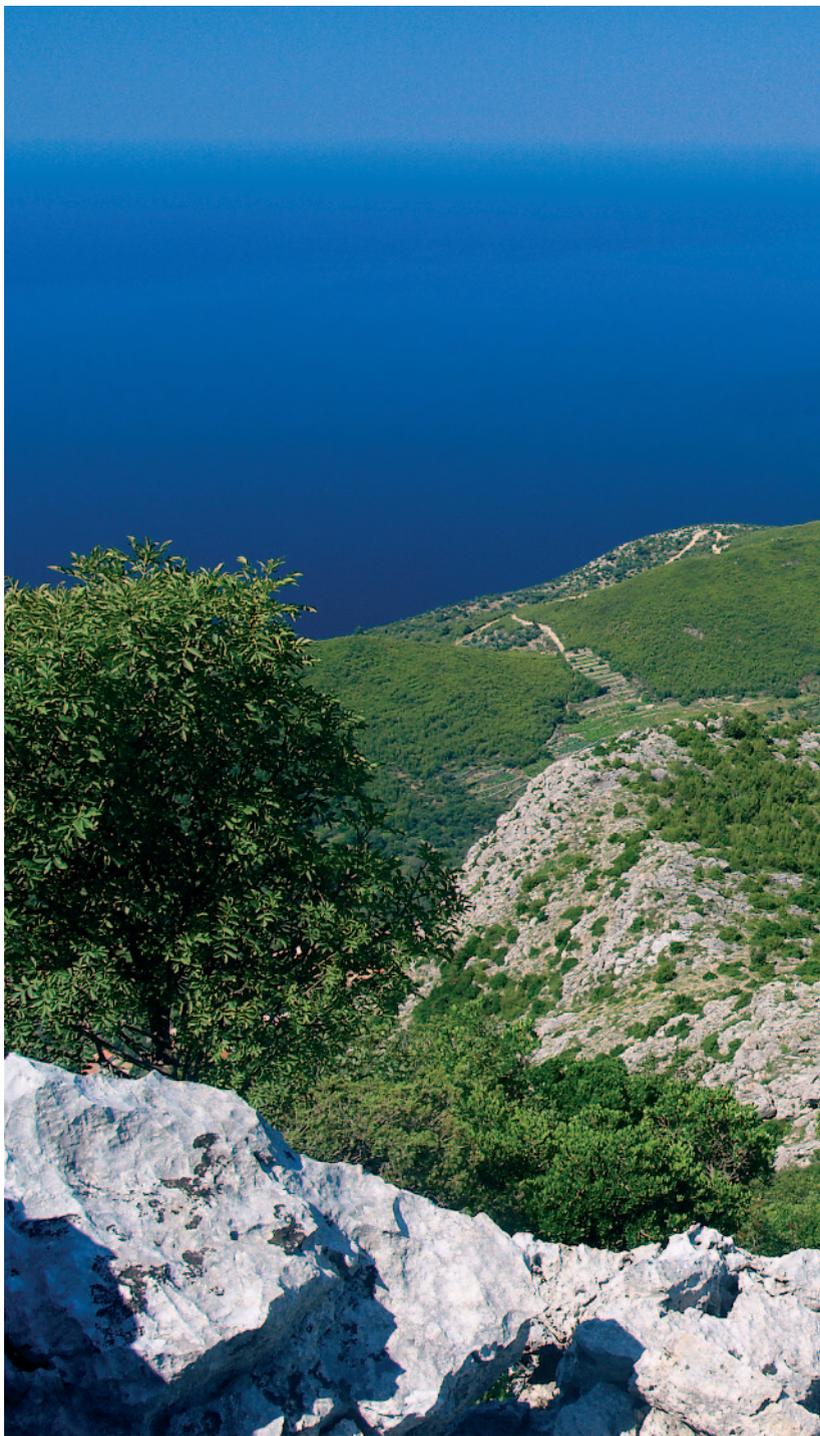
Veliki grad najviši je vrh Mljeta, otoka koji je po legendi povezan s mitskim junakom Odisejem. Najviši otočki vrh je nevelika zaravan s odašiljačem i kućicom radioamatera, a sama vršna točka označena je geodetskim stupom. Veliki grad nije unutar granica Nacionalnog parka Mljet. S vrha se pružaju prekrasni vidici prema Pelješcu, Korčuli i Lastovu te prema unutrašnjosti otoka.

Koordinate: N 42° 44' 21.3" E 17° 33' 15.3"

Žig: Na vrhu je geodetski stup, a na njemu su kutija za upisnu knjigu te metalni žig

Prilaz: Babino Polje – Veliki grad 1.30 h
Ishodište za uspon je naselje Babino Polje u središnjem dijelu otoka Mljeta. Prva markacija nalazi se kod crkve i pošte u središtu Babina Polja. Uspon počinje oko 50 m od pošte u smjeru Sobre. Markacija se uspinje po lijepom pastirskom putu u zavojima do sedla pod vrhom. Na sedlu je požar načinio krš po kojem se teško hoda. Uspon na sam vrh, koji se nalazi južno od prijevoja, nešto je zahtjevniji jer vodi kroz kamenjar s grmljem. Boravak na Mljetu vrijedi iskoristiti i za posjet NP-u Mljet na sjevernom dijelu otoka, koji također pruža mnogo mogućnosti za planinarenje. Veliki grad je kontrolna točka Mljetske planinarske obilaznice. **Zemljovid:** Dnevnik Mljetske planinarske obilaznice sadrži kartu otoka Mljeta s ucrtanim planinarskim putovima.

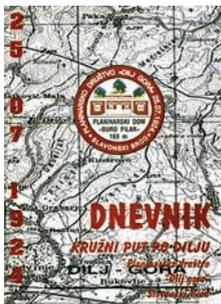
Kontrolna točka: Hrvatska pl. obilaznica, Mljetska pl. obilaznica

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

Kružni put po Dilju

Upravitelj: HPD »Dilj gora«, M. Bogovića 1, 35000 Slavonski Brod

Vrsta obilaznice: vezna, kružna

Broj KT-a: 5

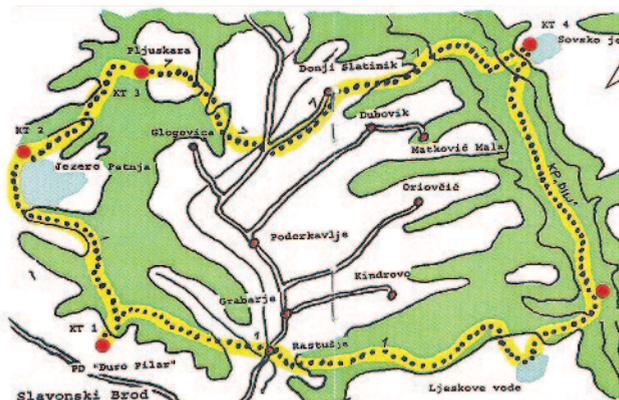
Kontrolne točke: pl. kuća »Đuro Pilar« (169 m), jezero Petnja (200 m), Pljuska (260 m), Sovsko jezero (355 m), Čardak (423 m)

Godina osnutka: 1984.

Informacije: Mijo Šoš, 035/265-439

Prije 30 godina (1984.) uspostavljena je lijepa kružna obilaznica po središnjem dijelu Dilja. Osnivači su joj članovi HPD-a »Dilj gora« iz Slavanskog Broda, koje skrbi o planinarskoj kući »Đuro Pilar« u Brodskom Vinogorju. Ta je kuća ujedno prva kontrolna točka obilaznice i glavno žarište planinarstva na Dilju. Obilaznica je osmišljena kao kružni put koji omogućuje ugodan dvodnevni izlet po Dilju, s posjetom vrhu Čardaku i dvama jezerima - Petnji i Sovskom jezeru. Na putu je pet kontrolnih točaka, a može se obići za 13 sati. U dnevniku obilaznice dan je opis puta i zanimljivosti na njemu te gremenska skica puta, a za obilazak se preporučuje korištenje zemljovida »Dilj gora« (izdavač: Smand, Varaždin).

Dilj gora je najniži dio gorskog vijenca oko Požeške kotline. Zanimljivo je da su dva najviša vrha imaju jednaku visinu (461 m). Zapadno od poprečne ceste Slavonski Brod - Našice je vrh Cinkovac, a istočno Degman ili Jurje brdo (461 m), no za planinare je najvažniji niži vrh Čardak (421 m), koji se nalazi istočnije na hrptu. Unatoč skromnoj visini, prostorno je vrlo velika planina: u smjeru zapad-istok dugačka je oko 50, a u smjeru sjever-jug oko 30 km.

Shematski prikaz Kružnog puta po Dilju

PLANINARSKA KUĆA

Planinarski dom Runolist (830 m)

Planinarski dom Runolist (830 m) je lijepa drvena dvokatnica smještena na južnoj padini središnjeg dijela Medvednice. U prizemlju su blagovaonica i mala školska dvorana, a na katovima spavaonice. Ispred doma je terasa s koje se pruža lijep vidik na Zagreb. Dom je pogodan za održavanje škola i tečaja. Današnjim planinarima malo je poznato da je to najstariji planinarski dom na Medvednici koji i danas postoji. Izgradio ga je 1930-ih godina zagrebačko DHP »Runolist«, a otvoren je 23. kolovoza 1935.

INFO

Otvoren: stalno

Opskrbljen: pićem i jelom

Mjesta za noćenje: 40

Upravlja: Pl. savez grada Zagreba

Informacije:

tel. u domu 01/48-18-801

Prilaz vozilom: sljemenskom cestom, mak. odvojak do doma na zavoju ceste na 750 m visine

www.hpd-imotski.hr

Web HPD-a Imotski osmišljen je i napravljen na jednostavan način, no upravo preglednost koja je tako postignuta, daje mu posebnu kvalitetu. Sve stranice imaju oblik preglednog menija koji posjetitelja vodi na pojedine teme. Društvo se predstavlja kratkim povijesnim prikazom, stranicom o ustrojstvu i statutom, a tu su i plan aktivnosti, pregled aktualnosti te fotogalerija. Planinarima iz drugih krajeva Hrvatske, najzanimljiviji je svakako vodič po Biokovu, s opširnim opisima planinarskih putova, zemljovidima i slikama.

www.hpd-imotski.hr

IZ PLANINARSKÉ PROŠLOSTI

Sljemenske piramide – naši najstariji planinarski objekti

Prvi planinarski objekt u Hrvatskoj bila je drvena razgledna piramida na vrhu Medvednice, podignuta četiri godine prije osnutka HPD-a. Zagrebački poduzetnik i zakupnik Jamničke Kiselice Vilim Lovrenčić (1839. – 1904.) prilikom svoga prvog posjeta Sljemenu na Medvednici toliko se oduševio vidikom da je zajedno s gostioničarom Andrijom Meškom skupio 135 forinta dobrovoljnih priloga za gradnju četiri metra visoke piramide. Izgradio ju je tesar Josip Vajda, a svečano je otvorena 5. lipnja 1870. Kad je Lovrenčićeva piramida dotrajala, a nadraslo ju je i okolno drveće, HPD je 1877. podigao novu, osam metara visoku piramidu. Sagrađena je po nacrtu ing. Milana Lenucija (1849. – 1924.), potpredsjednika HPD-a 1902., koji je Zagreb zadužio svojom genijalnom Zelenom potkovom. Osim toga, njegova su djela »čardak« na samoborskoj Plešivici i uređenje vrela na Sljemenu 1881. te piramida na Ivanšćici 1893. HPD ga je 1924. imenovao svojim časnim članom. S vremenom je i Lenucijeva piramida dotrajala i HPD ju je 1889.

zamijenio željeznom (koja danas stoji na vrhu Japetića u Samoborskom gorju i najstariji je planinarski objekt koji se i danas koristi). Sljemenska je piramida zajedno s Gradskom kućom na Sljemenu - našim prvim planinarskim domom - odigrala važnu ulogu u razvoju hrvatskog planinarstva.

prof. dr. Željko Poljak

Vremeplov

1. 10. 1953. izašao prvi broj časopisa »Speleolog« koji još i danas izdaje HPD »Željezničar« u Zagrebu

2. 10. 2007. Vedrana Simičević, Darija i Iris Bostjančić postale prve Hrvatice koje su se popele na neki osamtisućnjak - Cho Oyu (8201 m) u tibetskoj Himalaji. Idućeg dana to su učinile i Marija Mačević te Jana Mijailović

3. 10. 2001. u Makarskoj počeo sastanak IKAR-a - Svjetskog udruženja gorskih službi spašavanja

12. 10. 1958. otvorenje planinarskog doma na Kleku

10. 10. 1931. otvoren Dom na Ljuvaču na Mosoru, kasnije nazvan po Umberto Girometti

18. 10. 1940. Društvo planinara u BiH pripojeno HPD-u

19. 10. 1954. Austrijska ekspedicija prva se popela na Cho Oyu (8201 m)

28. 10. 2010. predsjednik RH dr. Ivo Josipović na Pantovčaku primio izaslanstvo HPS-a i speleološke ekspedicije »Lukina jama«

Iz rada Komisije za planinarske putove HPS-a

Komisija za planinarske putove Hrvatskoga planinarskog saveza skrbi se u okviru svoga djelokruga o unaprjeđivanju rada na održavanju i uređivanju planinarskih putova te o što većoj sigurnosti kretanja planinara i drugih korisnika putova. Ona pruža i stručnu pomoć planinarskim društvima pri otvaranju i održavanju planinarskih putova, upravljanju planinarskim obilaznicama i njihovu održavanju, razmatra prijedloge planinarskih društava za uspostavu i registraciju novih planinarskih putova i obilaznica te odlučuje o tim prijedlozima, a usto organizira i provodi stručno osposobljavanje markacista. Cilj je toga djelovanja redovito održavanje planinarskih putova i obilaznica o kojima su skrb preuzela planinarska društva. Uza sve to, Komisija razvija suradnju s planinarskim udrugama i upravama nacionalnih parkova, parkova prirode i drugih zaštićenih područja.

Temelj rada Komisije jest baza podataka o planinarskim putovima, markacistima i obilaznicama, kao i niz pratećih popisa vezanih uz planinarske putove (planine, društva, markacistički i GPS tečajji, planinarske karte...). Dio je tih podataka od prošle godine dostupan na webu HPS-a, na adresi info.hps.hr. Dostupnost poda-

taka iz baze predstavlja značajan korak u ostvarivanju javnosti rada i obavješćivanju članstva te svih ostalih korisnika, ali i dodatnu obvezu stalnog osvježavanja podataka. Odlukom Glavnog odbora HPS-a od 22. veljače imenovano je novo vodstvo Komisije. U njezin rad uključeni su Vladimir Rojnić iz Pule, Matija Perić iz Rijeke, Luka Kujundžić iz Imotskog i Damir Kuzmanić iz Zagreba. Dužnosti i zadaće u Komisiji raspoređene su na sljedeći način:

Prezime	Ime	Planinarski putovi-područje	Druga zaduženja	Markacist	Ostalo
Bjedov	Boris	Lika, Šibensko-kninsko područje, dio otoka srednjeg Jadrana	baza podataka; projekt Nova Premužićeva	instruktor	GPS instruktor
Huzjak	Bernarda	južni Velebit	markacisti, projekt Nova premužićeva	instruktor	pročelnica
Gold	Hrvoje	Informatika	projekt Nova Premužićeva	instruktor	GPS instruktor
Schreiner	Ronald	Planinarske obilaznice	prekogranični putovi	instruktor	zamjenik pročelnice
Kosović	Jasna	Slavonija	suradnja s Navigo-sistemom	instruktor	
Pavlaković	Sven	karlovačko područje, Kordun, Pokuplje, Banovina	web	instruktor	
Dömötörfy	Darko	Žumberak i Samoborsko gorje		markacist	
Pavlin	Tomislav	sjevni i srednji Velebit	VPP administrator	instruktor	
Rojnić	Vladimir	Istra		markacist voditelj	
Kuzmanić	Damir	Hrvatsko zagorje, varaždinsko i međimursko područje		markacist	
Perić	Matija	primorsko-goransko područje i kvarnersko otočje		markacist	
Kujundžić	Luka	Dalmacija, otoci, dubrovačko-neretvansko područje		markacist	

Komisija se u 2014. sastala šest puta – prosječno jednom mjesečno. Na sastancima putem videolinka sudjeluju svi oni članovi koji ne mogu fizički prisustvovati. O sastanku se vodi bilješka. Usvojena bilješka (primjedbe se uglavnom razmjenjuju e-poštom) dostavlja se stalnim članovima Komisije, a županijskim planinarskim savezima na znanje. Značajan udio u razmjeni i usuglašavanju mišljenja i stavova ima elektronička pošta, čime je potreba za čestim sastancima Komisije smanjena. Komunikacija s planinarskom javnošću obavlja se putem službene e-mail adrese putovi@hps.hr. U prvih šest mjeseci ove godine razmijenili smo više od 900 e-pisama.

U prikupljanje podataka o planinarskim putovima Komisija nastoji uključiti što je moguće veći broj planinara. S tim ciljem organizira radionice za obuku suradnika za obradu GPS tragova i izradu isječaka karata. U Buzetu je u veljači održana radionica za Istru s četrnaest polaznika, a u okviru markacističkog tečaja održanog u travnju u Karlovcu radionica za dva polaznika.

Planirana su i održana dva markacistička tečaja. Prvi je održan na Vinici 5. i 6. travnja, a bio je namijenjen prvenstveno karlovačkom području. Teorijski dio završila su 33 polaznika iz 11 planinarskih društava, a praktični dio 31 polaznik. Drugi je tečaj održan u Starigradu Paklenici 17. i 18. svibnja, prvenstveno za zadarsko područje. Teorijski dio završila su 33, a praktični 36 polaznika. Praksa je da se polaznicima koji su uspješno položili test nakon teorijskog dijela tečaja, a koji zbog spriječenosti nisu mogli pristupiti praktičnom dijelu, omogućiti da to učine na nekom drugom tečaju, nakon čega dobivaju diplomu i markacističku iskaznicu.

Kao rezultat dogovora predstavnika Komisije za planinarske putove HPS-a i HGSS-a o međusobnoj suradnji, troje članova Komisije pohađalo je tečaj kartografije održan u organizaciji HGSS-a u njihovoj

Bernarda Huzjak i Boris Bjedov sa slovenskim tečajcima na markacističkom tečaju PZS-a u Lepeni

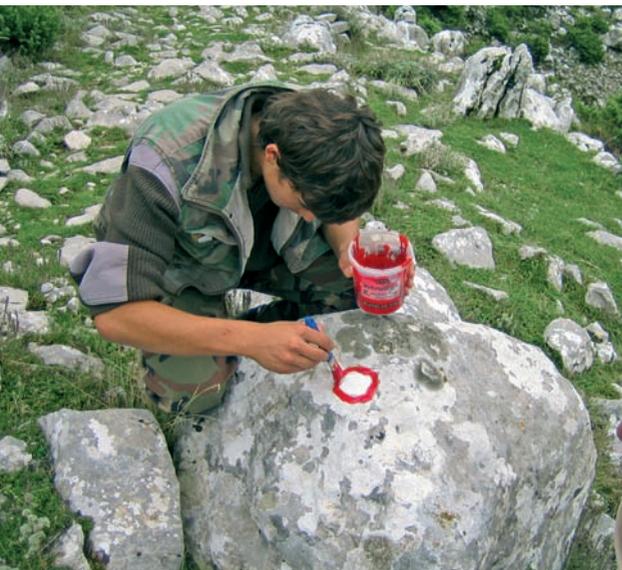
kući u Starigradu Paklenici tijekom tri vikenda u veljači i ožujku ove godine. Osvježena su postojeća znanja i stečena brojna nova. Dobili smo priliku da polaznicima tečaja prikažemo svoju internetsku bazu podataka i ukratko način označavanja planinarskih putova, s obzirom na to da većina polaznika nisu markacisti. Održali smo nekoliko dogovora s voditeljima HGSS-ovog odjela kartografije o mogućnostima međusobne suradnje. Daljnju suradnju vidimo u strukturiranju i objavi GIS baze podatka sa svim relevantnim podatcima, koji bi zadovoljavali potrebe HGSS-a i HPS-a.

Uspostavljena je suradnja s Komisijom za planinarske putove Planinske zveze Slovenije. Članovi naše Komisije, instruktori, prisustvovali su tijekom dva vikenda markacističkom tečaju u Lepeni. Uvjereni smo da neka slovenska rješenja možemo korisno primijeniti za unaprjeđenje rada naše Komisije, za osposobljavanje markacista i jačanje odgovornosti planinarskih udruga za dobro održavanje planinarskih putova. Slovenske smo kolege pozvali na tečaj u Paklenici i ponudili im da na njemu sudjeluju s predavanjem o radovima na zahtjevnim planinarskim putovima, što su jako dobro prihvatili i oni i naši polaznici. Druženjima tijekom tri uzastopna vikenda uspostavili smo veoma srdačne odnose, uz naglašenu obostranu spremnost na suradnju.

Prije markacističkih tečajeva održavaju su sastanci predstavnika planinarskih društava, regionalnih, odnosno županijskih planinarskih saveza i uprava zaštićenih područja. Unaprijed pripremljenom prezentacijom sudionike se upoznaje s radom i aktivnostima Komisije, a društva se informiraju o obvezama na održavanju planinarskih putova, školovanju markacista, vođenju odgovarajućih evidencija i važnosti dostavljanja izvještaja. Na mjestu događanja verificiraju se podaci o planinarskim putovima po održavateljima te se dogovaraju i evidentiraju promjene. Ovakvi su se sastanci pokazali veoma konstruktivnima i korisnima za Kom-

Dvoje članova Komisije za planinarske putove HPS-a sudjelovalo je u svojstvu promatrača na slovenskom tečaju za markaciste

Markiranje

siju i ostale sudionike. Posebno je korisno kada imamo pristup internetu i kad sudionicima »uživo« prikazujemo rad na bazi podataka.

U prvom polugodištu 2014. održana su dva sastanka s inicijatorom projekta gradnje planinarske staze duž južnog Velebita, popularno zvane »Nova Premužičeva«, kao i dva sastanka sa sudionicima na projektu u NP-u »Paklenica«. Nacionalni park preuzeo je ulogu nositelja projekta. Komisija je izradila prijedlog trase koja ide uglavnom postojećim markiranim planinarskim putovima, s naglaskom na očuvanju i zaštiti biljnog i životinjskog svijeta Velebita. Projekt ima potporu više važnih institucija i udruga. Dogovoreno je da se glavnina aktivnosti usmjeri na razradu projektne ideje i pripremu potrebne dokumentacije. Predloženo je da se u pripremu projekta svakako uključe braniteljske udruge s toga područja, kao i istaknuti pojedinci koji svojim djelovanjem i utjecajem mogu pridonijeti ostvarenju toga značajnog projekta.

Predstavnik Komisije aktivno je sudjelovao i u radu okruglog stola o temi »Pravilnik o signalizaciji putova u neurbanom području«.

Proljetos je tiskano 8. izdanje dnevnika HPO u najmanjoj nakladi. Za 9. će se izdanje temeljito analizirati podatci o nazivima i nadmorskoj visini te pažljivo razmotriti svi prispjeli prijedlozi društava i pojedinaca.

Postavljeno je i pitanje kako definirati planinarski put i kategorizirati ga. S obzirom na specifičnosti hrvatskog reljefa, od nizinskih preko brežuljkastih, bregovitih pa do izrazito planinskih područja, dogovoreno je da će se pristupiti pripremi prijedloga kategorizacije putova. To je pitanje osjetljivo i potrebno mu je pristupiti s osobitom pozornošću.

Odlučivalo se o šest prijedloga za osnivanje ili proširenje planinarskih obilaznica, dvanaest prijedloga društava za registriranje više od 15 planinarskih putova, a zaprimljena su i dva prijedloga za proširenje HPO-a. O nekoliko se prijedloga još odlučuje. Predlagateljima su poslana pisma s uputama. Komisija će prije donošenja konačne odluke pregledati predložene trase.

Već u prvom polugodištu ostvarili smo većinu planiranih aktivnosti za 2014. godinu.

Važna je zadaća Komisije osposobljavanje markacista za dobro održavanje planinarskih putova. Da bismo to ostvarili, umjesto planirana dva tečaja za markaciste u 2014., do kraja godine održali bismo još dva tečaja, uz sastanke s predstavnicima planinarskih udruga i uprava zaštićenih područja.

Osim brojnih redovnih aktivnosti, od kojih ističemo kontinuiran rad na bazi podataka, a osobito na popisniku putova, planiramo još pregledati trase predložene novih putova i obilaznica te nastaviti rad na projektu »Nova Premužičeva«.

Ovakvi su rezultati postignuti nesebičnim entuzijastičkim radom i zalaganjem svih članova Komisije. Zahvaljujemo se udrugama i pojedincima za poslano primjedbe i prijedloge te ih pozivamo da nam se i ubuduće obrate na putovi@hps.hr.

Bernarda Huzjak

pročelnica Komisije za planinarske putove HPS-a

Planinarska markacija - jedan od simbola planinarstva

Nova planinarska kuća Krndija u Londžici

U godini obilježavanja 140. obljetnice hrvatskog planinarstva, PD »Krndija« iz Našice i službeno je, dana 5. rujna 2014., otvorio novu planinarsku kuću »Krndija«. Ona se nalazi u mjestu Londžica, desetak kilometara udaljenom od Našice, na nadmorskoj visini od 274 m. Zasad je uređena jedna spavaonica, a namjera je našičkih planinara u skoroj budućnosti, ovisno o financijskim mogućnostima, urediti i drugu spavaonicu i malu kuhinju.

Radovi na planinarskoj kući započeli su u lipnju ove godine te se cijelo ljeto radilo velikim intenzitetom. Objekt je bio u izrazito lošem stanju - riječ je o zgradi staroj 120 godina koja je služila kao željeznička stanica, a dugi niz godina nije održavana pa je bilo potrebno uložiti mnogo truda da bi se prostor doveo u stanje prikladno za prihvat i smještaj planinara. Započelo se sa sanacijom podova, obnovljeni su prozori i vrata, obojana je fasada, uređena unutrašnjost samog prostora, a izrađeno je i nešto namještaja. Tako su, nakon utrošenog velikog broja radnih sati, brige, smijeha, veselja i na kraju ponosa, članovi PD-a »Krndija« postigli da je ova skromna kuća postala ugodan dom našičkih planinara i njihovih gostiju.

Razumljivo, sve navedeno članovi PD-a »Krndija« ne bi mogli postići da nije bilo i financijskih sredstava. Ovog proljeća PD »Krndija« javio se na natječaj HPS-a za obnovu i uređenje planinarskih objekata. Ideja Našičana bila je prepoznata, te je HPS financijski sudjelovao u adaptaciji kuće. Našička NEXE grupa d.d. prepoznala je također vrijednost i značaj ovog projekta, te je pomogla donirajući keramičke pločice, a uređenje kuće financijski je podupro i Grad Našice. Ukupna vrijednost projekta procjenjuje se na 40.000 kuna.

Službenom otvorenju nazočili su predstavnici planinarskih društava iz Hrvatske i Bosne i Hercego-

Planinarska kuća Krndija u Londžici

Ploča na pročelju planinarske kuće

vine, Hrvatska gorska služba spašavanja, predstavnici Slavenskog planinarskog saveza, a kuću je službeno otvorio našički gradonačelnik, ujedno i dugogodišnji član PD-a »Krndija« mr. Krešimir Žagar.

Vodstvo PD-a »Krndija« srdačno zahvaljuje svim planinarima koji su marljivo radili cijelo ljeto, uložili mnogo truda i slobodnog vremena kako bi se dovršilo uređenje kuće, na radost i zadovoljstvo onih koji će pohoditi ovaj dio Krndije.

Natali Sikora

Otvorenje planinarske kuća Krndija

200 sudionika akcije »Kretanje - zdravlje« na Ivanščici

Oko 200 planinara i rekreativaca nedjelju 27. srpnja iskoristilo je da propješači 10 kilometara dugu stazu od Ivanca preko Žganog vina, Mrzljaka i Černih mlaka (i ove godine coprnice su »plašile« izletnike) do vrha Hrvatskog zagorja na planini Ivanščici. Akcija je to koju 31. godinu zaredom organizira HPD »Ivančica« iz Ivanca u suradnji s Društvom »Maska« i DSR Ivanec.

Loša prognoza koju su najavljivale relevantne meteorološke službe kumovale su tome da je ove godine broj sudionika bio manji nego inače, no na kraju vrijeme je ipak bilo ugodno te su prisutni mogli uživati po lijepom danu na vrhu Ivanščice. Na vrhu su se izletnicima iz koji su krenuli iz Ivanca pridružili planinari koji su stigli drugim planinarskim stazama pa su svi zajedno sudjelovali u sportskim natjecanjima. U tim igrama najviše sreće imali su članovi DŠR Lančić - Knapić koji su osvojili većinu medalja i pehara te im je uručen prijelazni pehar.

Da bi boravak na vrhu bio ugodniji članovi HPD-a »Ivančica« proteklih su mjeseci napravili nekoliko akcija prilikom kojih je uređena ventilacija u domu, završena obnova klupa oko doma, očišćen filter kišnice u domu i depandansi te su postavljeni novi znakovi i zaštitne ograde.

Ivan Borovečki

18. dani planinara Herceg-Bosne u Vitezu

Osmanaesti dani planinara Herceg-Bosne održani su od 22. do 24. kolovoza u prekrasnom ambijentu i okružju planinarskog doma u Zaselju kod Viteza, na nadmorskoj visini od 765 metara. Domaćin ove tradicionalne manifestacije, koja je okupila više od tisuću planinarki i planinara iz 41 planinarskog društva iz svih krajeva BiH i Hrvatske, bio je HPD »Vitez« iz Viteza. Druženje

Zabava i ples u večernjim satima

su obogatili i članovi Hrvatske udruge »Transplant«, predvođeni predsjednikom Mirelom Pandžić, kao i pripadnici HGSS-a, te članovi moto- i biciklističkih klubova iz srednje Bosne.

Višednevno druženje, planinarenje i zabava počeli su već u petak okupljanjem prvih planinara i zabavom uz glazbu uživo u izvedbi Lašvanskih tamburica. Nastavljeno je u subotu pohodima na obližnje vrhove. Iako umorni, što od puta i neprospavane prethodne noći, što od zahtjevnih dionica i vrhova, planinari su se vratili sretni i dobro raspoloženi, govoreći o prekrasnim stazama i krajolicima, koje su vidjeli. Posebno su ih se dojmili izvor Mačak (1200 m), Poljane (1320 m) i šumoviti vrh Krstac (1558 m), kao i izletište Zabrdje, te gostoljubivost domaćina Veska, dobrog prijatelja planinara iz Viteza. Planinari su s puta mogli vidjeti panoramu Viteza, srednjobosanskog grada, koji već dugi niz godina vrijedno i brižno gaji tradiciju planinarenja. Ništa slabiji dojmovi nisu bili niti druge, brojnije

Skupina sudionika pred planinarskim domom »Zaselje«

Planinarska kolona na polasku

skupine planinara, koja se odlučila krenuti iz Zaselja na Gradinu i Kuk u pratnji iskusnih vodiča iz HPD-a »Vitez«, te uz pomoć njihovih prijatelja iz HPD-a »Kuk« iz Novog Travnika

Po povratku planinarke i planinare dočekaio je ručak, tradicionalni planinarski grah, kojega su, jednako kao i nedjeljni obrok, pripremili pripadnici Oružanih snaga BiH. Nakon kraćeg odmora i zbrajanja dojmova, upriličeno je i službeno otvaranje Dana planinara Herceg-Bosne, a učinio je to, u nazočnosti predsjednice HPD-a »Vitez« Višnje Žuljević i dopredsjednika HPS-a Tomislava Čanića, predsjednik Planinarskog saveza HB-a Branko Bago. U čast »punoljetnosti« Dana planinara HB, jer ovo su bili osamnaesti po redu, predsjedniku Bagi uručena i torta, dar HPD-a »Vitez«. Program koji je uslijedio svojim su nastupom upotpunili članovi folklorne skupine HKD-a »Napredak«, podružnica Vitez u pratnji banda Triumph. Sastavni dio programa bila je logorska vatra, a jaka kiša koja je uslijedila nije omela dobro raspoloženje i zabavu.

Da planinare ne krasi samo smisao za druženje i zabavu pokazali su i ovoga puta aktivno se uključivši u humanitarnu akciju prikupljanja pomoći za teško oboljelog planinara Božu Džepinu.

Nedjeljno druženje planinari su započeli prisustvovanjem svetoj misi, služenoj na otvorenom na lokalitetu Kalvarije, nadomak Vitezu, a nastavili obilaskom i razgledavanjem istoimenog svetišta i upoznavanjem s poviješću viteškog kraja. Po povratku u Zaselje dočekale su ih zanimljive izložbe gljiva, ručno rađenih planinarskih štapova, suvenira i demonstracija pečenja rakije šljivovice. Tu je upriličeno i uručivanje zahvalnica za sudjelovanje, kao i proglašenje najboljih u sportskim i tradicionalnim igrama – povlačenju konopa, skakanju u vrećama, nošenju jajeta u žlici i bacanju kamena s ramena. Također, razmijenjeni su i darovi, a onaj najveći dar ovakvih susreta, prijateljstvo, dodatno obogaćeno druženjem u Zaselju, svatko od planinara je ponio sa sobom, kako bi ga čuvao do sljedećeg viđenja.

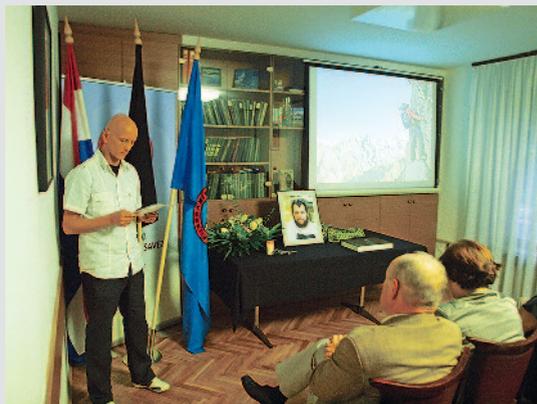
Dragana Sivonjić

Komemoracija Krešimiru Milasu

U srijedu 10. rujna 2014. u Domu Hrvatskog planinarskog saveza u Zagrebu održana je komemoracija u spomen na tragično preminulog pročelnika Komisije za alpinizam HPS-a i člana Uredničkog odbora »Hrvatskog planinara« Krešimira Milasa. U sklopu komemoracije, u prisustvu Milasove obitelji i prijatelja, članovi Komisije za alpinizam, članovi Uredničkog odbora »Hrvatskog planinara«, članovi Izvršnog odbora HPS-a, pročelnici komisija HPS-a te predstavnici planinarskih udruga u kojima je djelovao prisjetili su se ostvarenja kojima je Milas ostavio trajan trag u hrvatskom planinarstvu. Biranim riječima na komemoraciji su o tragično preminulom Milasu govorili predsjednik HPS-a Hrvoje Kraljević, zamjenica pročelnika Komisije za alpinizam Mia Vrba-

Predsjednik HPS-a prof. dr. Hrvoje Kraljević upisuje se u knjigu žalosti

Komemoracija Krešimiru Milasu

nac, urednik »Hrvatskog planinara« Alan Čaplar, glavni tajnik HPS-a Darko Berljak te Milasovi penjački partneri Tomislav Novak i Rene Lisac, u ime HPD-a »Željezničar« i njegovog Alpinističkog odsjeka, a zatim su se oni i drugi upisali u knjigu žalosti. Predviđeno je da ta knjiga tijekom idućih mjeseci putuje po alpinističkim klubovima i odsjecima u Hrvatskoj, a radi njegovanja uspomene skup »Glavno da se klajmba« na Biokovu prvoga vikenda u listopadu posvećen je ove godine Krešimiru Milasu. Također, dogovoreno je da se tiska knjiga s njegovim člancima iz »Hrvatskog planinara«.

Ur.

- 10. - 12. 10. Pohod po Mljetskoj planinarskoj obilaznici**
otok Mljet, NP Mljet
PD Mljet, Govedari
Marin Perković, 099/81-39-470
- 11. 10. Marunada 2014.**
Učka, početak u 10 h u Lignju
PD Knezgrad, Lovran
Ariana Ferlan, 091/34-42-517
- 11. 10. Dan PD-a Promina**
pl. dom Promina
PD Promina, Drniš
Tomislav Jerković, 098/17-76-924
Anita Sirovica, 098/336-982
- 11. - 12. 10. Put kleti potkalničkog kraja**
Križevci - Kalnik
PD Kalnik, Križevci
Zdravko Petrincec, 098/206-248
Alojz Cetl, 099/21-83-119
- 12. 10. Jesenski pohod »Cvjetne staze Ravne gore«**
Ravna gora
PD Ravna gora, Varaždin
Dubravko Šincek, 098/9368-063,
dubravko.sincek@gmail.com
Branka Hofer, 098/98-30-351, branka.vz@gmail.com
- 12. 10. Pohod po Seniorskom planinarskom putu**
Gornje Rude - Bukovje - Poljanice - Plešivica - G.
Pavlovčani - Breznik
HPD Zagreb-Matica, Zagreb
- 12. 10. Dan PD-a Mrsinj, Korenica**
Korenica - Gola Plješivica
PD Mrsinj, Korenica
pdmrsinj@gmail.com
Marijana Nahod, 099/51-41-105
Andreja Aždajić, 099/66-82-754
- 12. 10. Dan HPD-a Blagus**
Medvednica, pl. kuća Grohot
HPD Blagus, Blaguša
Ivan Levak, 098/90-59-400
Stjepan Kašnar, 098/412-968
- 18. 10. Obilazak Dubovačkog planinarskog puta**
Dubovački planinarski put
PD Dubovac, Karlovac
Vitomir Murganić, 091/13-33-331
- 18. - 19. 10. Dani Planinarskog saveza Županije
splitsko-dalmatinske**
Kamešnica, Gornja Korita, Blaca
PS Županije splitsko- dalmatinske i PD
Kamešnica, Otok Dalmatinski
Vjekoslav Sušić, 098/97-43-633
Ante Tadić, 091/53-77-119, ttadic1@gmail.com
- 18. 10. Planinarska kestenijada**
Hrastovička gora, pl. dom Matija Filjak
HPD Zrin, Petrinja
- 18. 10. 1. susret planinara povodom 10. Bučijade**
Ivanić Grad, Baltova staza, šuma Marča
Društvo prijatelja prirode, Ivanić Grad
info@dpp-ivanic.hr
- 19. 10. Jesenski pohod Vinica - Martinščak**
Vinica
HPD Vinica, Duga Resa
Hrvoje Malović, 098/514-363
- 19. 10. Kestenijada na Strahinjšćici**
Krapina, Strahinjšćica
PD Strahinjšćica, Krapina
pd.strahinjscica@gmail.com
Dražen Strabić, 091/11-21-046,
drazen.strabic@duzs.hr
- 19. 10. 15. pohod Šetnicom uz Rječinu**
Trsat – mlinovi na Rječini – Pašački most –
Grohovo – Lukeži - Martinovo selo – Trnovica –
Kukuljani – izvor Rječine
PD HP i HT Učka, Rijeka
Ilija Blatančić, 098/305-831
Matija Perić, 098/305-832, matija.peric@ri.t-com.hr
- 26. 10. Sudnikov pohod**
Samoborsko gorje, Veliki dol
HPD Japetić, Samobor
Antun Pavlin, antun.pavlin@gmail.com
- 26. 10. Dan PD-a Sveti Jure, Solin**
Kozjak - vrh Sveti Jure
PD Sveti Jure, Solin
Davor Mikas, 091/53-81-020
Antonio Živaljić, 091/43-81-020
- 26. 10. Putevima biske**
Istra
HPD Planik, Umag
Zlata Markežić, 091/20-80-510
- 1. - 2. 11. Logorovanje na Kozjaku**
Kozjak, Marića stajе
HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
Tomislav Tadin, 091/20-17-254
Nikola Jelinić, 091/12-21-639
- 2. 11. 3. pohod na najviši vrh Slavonije**
Psunj: Strmac - Božikovačka kosa - Dobra voda -
Brezovo polje - Gradińska kosa - Strmac
HPD Strmac, Nova Gradiška
Drago Vrbanić, 095/35-01-010,
vrbanic.drago@gmail.com

8. - 9. 11. Martinjski pohod i dan HPD-a Vidim

Krndija, Kutjevo
HPD Vidim, Kutjevo
info@pd-vidim.hr
Antun Koren, 091/54-59-153, 034/255-582

8. 11. Dan PD-a Ravna gora

Ravna gora, Filičev dom
PD Ravna gora, Varaždin
Dragutin Novoselec, 091/57-52-792
Branka Hofer, 098/98-30-351

8. 11. Planinarsko Martinje

Ivanščica - Ivanec
PK Ivanec, Ivanec
Tomislav Friščić, 098/92-88-413
Stjepan Kunštelega, 091/76-34-655

8. 11. Memorijalni uspon na Strinčjeru

Nuncijata - Strinčjera
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
hpd-dubrovnik@hotmail.com

10. 11. Martinjsko druženje na Belecgradu

Ivanščica, pl. kuća Belecgrad
HPD Belecgrad, Belec
Verica Havočić, verica.havoic@skole.hr,
098/16-09-056

16. 11. 18. pohod Prezdanak-Čardak

Dilj gora: Vrhovina, Iovačka kuća Prezdanak
HPD Tikvica, Županja
Marko Mikić, 099/56-62-122

23. 11. Šetnicama otoka Krka

otok Krk
PD Platak, Rijeka
Josip Jurasić, 098/849-508
Pero Sekulić, 051/511-848

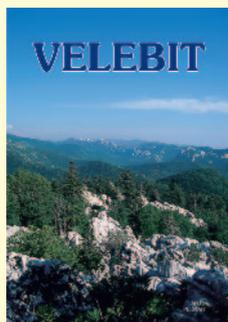
23. 11. Otvorenje planinarske obilaznice Kanjona dva (K2)

'Grobničke Alpe'
PD Obruč, Jelenje
Vedran Stipičić, 091/72-61-938
Mario Maršanić, 099/59-82-207

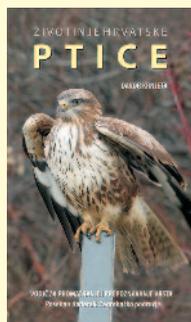
30. 11. Memorijalni pohod na Anđinu baraku

Papuk: Velika - kuća Jezerce, Nevoljaš
PD Mališćak, Velika
Tomislav Jurić, juraktc@gmail.com,
098/16-61-480
Mario Perić, mperic2@gmail.com,
098/16-04-468

PREKO 60% POPUSTA !!!

VELEBIT

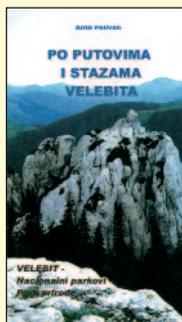
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

PTICE

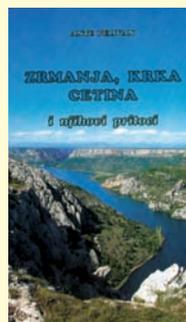
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografijau boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIČ PO PRISTUPAČNIM ŠPIJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ

Autor: **Vlado Božić**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA

Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci

Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
s kartama
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn

Sadašnja **AKCIJSKA** cijena je **290,00 kn**

Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno. (poštarina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058
e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

IGLU ŠPORT

Dugi četvrtak
rodstva u 16. 2012. sat
Susreti u Muzeuju u 20 sat
Thursday Late
Guided tour in English at 9h

10-22

www.iglusport.hr

ODMOR
počinje
u Iglu Športu